49ՐԴ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 2236 Կ. ՊՈԼԻՍ

ՈՒՐԲԱԹ 29 – 6 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1908

26 ԻԼՈՒԼ 1324 – 13 ՐԱՄԱԶԱՆ 1326

منظومهٔ افکار ارمنیجه یومی غزته

صاحب امتیازی : (اوهانس فرید)

مدیر : خاچیك جادهسنده باب عالی

Մանկուսամի Էֆքեար

Journal Arménien

MANZOUMÉ-I-EFKIAR

Grand' Rue de la S-Porte 54

CONSTANTINOPLE

ԱԶԱՏԱԿԱՆ ԱՆԿԱԽ ՕՐԿԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՆԽԻԿ	ՏԱՐԿՆ.	ՎԵՑԱՄՍ.
Պոլսոյ համար	80 ղրշ.	50 ղրշ.
Դաւառներու համար	108 »	60 »
Արտասահմանի »	25 ֆր.	14 ֆր.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Մէկ անգամի համար տողը 5 ղրուշ, Մէկ անգամէ աւելի ծանուցմանց համար ժամանակաւոր պայմաններ։

"ՄԱՄՈՒԼԸ ԱԶԱՏ Է ՕՐԻՆԱՑ ՍԱՀՄԱՆԻՒՆ ՄԻՋ,,

(ՕՍՄ. ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ, ՅՕԴ. 13)

ՏԻՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ

Որու կ'ուղղուի ամէն գրութիւն

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՇՔԸ ՍԱԼԻ ՃԱՏՏԷՍԻ, ԹԻՒ 54

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՈՒՂՂՈՒԱԾ ԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՏ ՉԵՆ ՏՐՈՒԻՐ

10 ՓԱՐԱ — ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ "ՄԱՆԶՈՒՄԷ,, ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ — 10 ՓԱՐԱ

ԱԶԱՏԱՄԱՐՏԷՆ ԵՏՔԸ

Դ.

ԿՈՎԿԱՍԱՀԱՅԸ

Մեր Ազատամարտի քայլերգը առաջին անգամ հնչեցնողը, մեր Վերածնունդի երկունքին առաջին ցաւը զգացողը — Կովկասահայը։ Ըմբոստութեան ահաւոր ճիչը որ Թրքահայաստանի քնացած խիղճը արթնցուց առաջին անգամ, որ դղրդացուց յնսոյ ըղձրհայութիւնը, որ չանթամուն մրրիններու, դիւցազնութիւններու, և վերջապէս ազատագրումի նախորդի մը ճակատագրականութիւնը պատճառեց, հոնդկի Մասիսի միւս գիրկն, Անդրկովկասէն բարձրացաւ։ Երկարաձգուեցաւ այդ ճիչը՝ աւելի փոթորկաշունչ ուժգնութեամբ մը, երգուեցաւ ան, յետոյ Մատաուսին և Այծին փոխակերպուեցաւ — և այդ ամէնը գերազանցօրէն ըրաւ Կովկասահայը։

×

Կանգնած սահմանին մօտը, այդ ճիչը արձակեց ան՝ երբ օրին մէջը սահմանէն ասդին նայեցաւ, ու մնաց զարմանահար, վշտահար, վրդով և ընդվզած։ Իր առջեւն էր համայնապատկերը զոր կը տարածէր Մայր-Հայաստանը իր բոլոր արտասահմանեղէն երդիքներովը, իր գետնամած գալարումներովը, իր բազմատանջ մարթիրոսութեամբը։

Եւ Կովկասահայը արի ժէնդը ունեցաւ իր ձեռքը երկարելու իր Թրքահայ եղբօր, որ կուլար, որ գետնամած կը գալարէր, որ կը մարտրոսնար։ Եւ իր ղօրը ու դիմադրելի կուրծքէն ոյժի և ապստամբութեան չունչը հաղորդեց անոր։

Ցնցուած հէգ ու անտեսուած եղբօր մը խաչելութենէն, ցնցուած մեկնոյն ատենն այն խորհրդաւոր ժարդկայնատենչ Մխիթէն—Ռուս Մխիթէն— որ ուրիշներու հետ Տաղդայէվսքին, Թուռկէնէվը, Թալսթոյը, Բելբարոդքինը, ինչպէս Անարէնվն ու Կորքին ծնաւ, Կովկասահայը ստեղծեց այն գրականութիւնը որուն թեզը Թրքահայաստանն էր, որուն երգը Թրքահայաստանն եղաւ, որուն ոգեպը Թրքահայաստանն եղաւ,— վերարտադրեց այն մահապիպ Կեանքը, զոր այդ բնագաւառը կը պահէր իր ծոցին մէջ, և որուն մօտը, որուն գրկին մէջ կ'ապրէր և ինքը։

Ցնցուած էր ինքը, պէտք էր և ցնցել։ Ըմբոստացած էր ինքը, պէտք էր և ըմբոստացնել։ «Կայծեր» ցրցընեց տարկութեան խաւերուն մէջ, - կայծեր՝ որ ծխալի, ջերմաջուլ, բոցավառ, բայց չուսափիւռ ու մաքրագործող հրդեհը պատրաստեցին։ Եւ Հայ Դատը կենդանացուց Հայ Յեղափոխութեամբ։ Ինքը՝ Կովկասահայն էր որ ստեղծեց Հայ Յեղափոխութեան պատմութիւնը։

Այս է պատճառը որ Կովկասահայուն անունը կը նոյնանայ Հայ Յեղափոխութեան հետ։ Ստեղծելով այդ պատմական շարժումը, Կովկասահայը կազմակերպած է զայն ամէնէն հաստատուն ձեւովը։ Յեղափոխական կազմակերպութեանց մայրերկիր մը ունի, որպէս է Ռուսիան, Կովկասահայը, կորովմամբ, ուսած և իւրացուցած է անոնց բոլոր գաղտնիքները, դանոնք իրականացնելու համար Հայ յեղափոխութեան մէջ՝ Թուրքիա թէ Կովկաս։ Եւ Հայ յեղափոխական կազմակերպութեանց ամենագլխաւորը, Դաշնակցութիւնը, ծնունդն է Կովկասահայ մտքին։

×

Հայ Յեղափոխութիւն և Կովկասահայ Ազատամարտ ասեն,—Հայ Վերածնունդ և Կովկասահայ Ազատամարտն եւ ինքը։

Կովկասահայ Միտքը, որ ամէնէն աւելի ընդունակ է հասարակական իսէպներու, որ ամէնէն աւելի ունի հասարակական կեանքի մը իմացումն ու դիտէ ամէնէն աւելի ուժգնօրէն բանաձեւել հասարակական կեանքի պահանջները, թանկագին տարր մըն է Թրքահայուն համար այսօր ուր Նոր կեանքի չրջան մը կը սկսի անոր առջեւ։ Թրքահայ կեանքն ու բարքերը, Թրքահայ կուլտուրան և Թրքահայ մտաւորականութիւնը իրենց տարտամ ձգտումներուն մէջ, մասուընէ հողդարած հիւանդի իրենց ապաքինումի պահուն, կարօտ են կենդանարար և զօրացուցիչ պատուաստի մը որ իրենց Վերածնունդի ճիգը արդիւնաւորէր։ Այդ պատուաստն իսկ է Կովկասահայ Միտքը՝ առողջ, կորովի, հասարակական, գաղափարապաշտ։

Այդ միտքն էր որ Նալպանդեանէն մինչև Բաֆֆի ու մինչև Ասարոնեան՝ մարդկայնական անձնուրացութեամբ մը քանդավառուած՝ այնքան զմայլելի համերաշխութեամբ մը և յաջորդականութեամբ ձրդուեցաւ դէպի մեծ ու գեղեցիկ Զարթօնք մը, այդ Միտքն էր որ Թրքահայ Ազատամարտին մէջ այնքան հզօր դեր մը ունեցաւ՝ ազատատենչ գրականութեան մը լաւագոյն էջերը ընծայելով,—այդ միտքն է որ՝ միշտ մաքուր իր միեւնոյն իսէալներուն մէջ, միշտ զերծանած անհատական անհաստատ սահմաններէ, միշտ դէպի մեծ մտահոգութիւնները մարդկային մեծ հարցերու, հզօրագոյն ազդակ մը պիտի ըլլայ ասկէ ետքն ալ՝ Թրքահայ Վերանորոգութեան մէջ։

Կովկասահայ ազդեցութիւն մը,— բայց ա՛ն է որ պիտի սթափեցնէր և զօրացնէր Թրքահայ ոգին։

ԳԵՂԱՄ ԲԱՐՍԵՂԵԱՆ

ՈՐՈՒՆՆ Է ԻՐԱՒՈՒՆՔԸ

Որո՞ւնն է իրաւունքը.— Կա՞յ առանց պարտի իրաւունք.—Ո՞վ է Հայ ժողովրդի հարազատ ներկայացուցիչը.— Ինչ դեր ունի կասարելիք յառաջիկայ օսմ. սահմանադիր Երեսփոխանական Ժողովը.— Ինչ տեսակ տարրեր կազմուած ժողովի մը կրնայ գոնացնել մեր պահանջները.— Ինչ դիրք պէտք է բռնեն կուսակցութիւնները ընտրութեանց պահուն։

ՈՐՈ՞ՒՆՆ Է ԻՐԱՒՈՒՆՔԸ.— Խիստ բնական է որ, այս հարցման իւրաքանչիւր Հայ անհատի՝ կամ աւելի ճիշդը, աշխատաւոր ժողովրդի զանգուածի՝ պատասխանը ըլլայ՝— իրաւունքը անորն է, որ անիրաւուած՝ դարերէ ի վեր կը հեծէր, կը տքնէր քարքարոտ կառավարութեան մը երկաթէ կապանքներուն տակ. իրաւունքը անորն է, որ երկար ատեն զրկուած իր ամենատարրական իրաւունքներէն՝ զոհ եղած սոսկալի անարդարութեան, կը չարչարուէր, կը ճզմուէր, կը քամուէր ու կը տապալուէր զանազան գազան պէկերու, վաչխատաւորներու և աղաներու ափին մէջ, կամ անոնց տրամադրութեանց տակ, սոսկ իբրեւ տարուկ կամ մարդամարմնայ ծառայելով։

Վերջապէս իրաւունքը անորն է որ այսօր՝ ազատութեան օրին՝ կը ներկայանայ քամուած, փճացած նիւծապէս և գրեթէ մերկ վիճակի մէջ։

Այո՛, իրաւունքը հարստահարող Թշուառ ժողովրդինն է. ասի այնքան անվիճելի իրողութիւն մըն է և այնքան պայծառ ու յստակ արեւու լոյսի պէս, որ պանդ առնել այս իրողութեան վրայ և փաստեր ներկայացնել, ինքնին աւելորդ աշխատութիւն մը պիտի ըլլար և առնուազն պիտի նշանակէր մեղանչել, հայհոյել արդի ազատութեան, որ իր երեւոյթով մէկ անգամէն կը ջարդէր, կը փշրէր հին բէժիմի անարդար, անմանուրժելի և ժանգոտած կապանքները, և որ մեզ իրաւասուներ կուտար քանդել անհաւասարութեան կշիռը ու անոր տեղ հաստատել հաւասարութիւնը։

Ասիկա բազմաչարչար Հայ ժողովուրդի անբռնաբարելի իրաւունքն է. ճշդուած և անհամար զոհերով արգանդուած իրաւունք մը, որը սակայն դեռ պէտք ունի օրէնքի կարգ անցնելու, պէտք ունի դեռ ընդլայնելու իր նեղ սահմանը, պէտք ունի վերջապէս որ այդ նոյն իսկ ընդլայնուած իրաւունքները դրուին հաստատուն և անխախտելի հիմերու վրայ։

ԿԱ՞Ղ ԱՌԱՆՑ ՊԱՐՏՔԻ ԻՐԱՒՈՒՆՔ.— Իրաւունք, ի՞նչ գեղեցիկ և ինչ ցանկալի բան. սակայն այժմ գոնէ իրաւունքի առանց պարտականութեան կը նշանակէր անիրաւութիւն։

Արդ՝ անհրաժեշտ է որ Հայ ժողովուրդը փնտռէ գտնայ այն մարդը կամ մարմինը, որ իր պարտականութիւնը կատարած ըլլայ դէպ ի նոյն ժողովուրդը, որպէս զի անոր տրուէր ղէկը, վարելու համար ազգին ճակատագիրը։

Հայերուս քանի տարուան յեղափոխական փոթորկալից ու յուզումնալից պատմութեան մէջ անմիջապէս կը տեսնենք որ աղաները, վաչխատաւորները կամ զանազան հարուստ էֆէնտիներ ո՛չ միայն ատարած չեն յեղափոխութեան, ապա դնելով իրենց ոյժը, այլ և ընդհակառակը անոնք միշտ պատնէշ ու թումբ կանգնած են յեղափոխութեան և անոր գործիչին առջեւ և այսպէսով տեւականօրէն խոչընդոտ դարձած են։

Ո՞վ է ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՀԱՐԱԶԱՏ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉԸ.—Ան է Հայ ժողովրդի հարազատ ներկայացուցիչը, որ միեւնոյն ժողովուրդի ծով ցաւերը, անհուն տառապանքներն ու վիշտերը թեթեւցնելու կամ վերցնելու յառաջադրութեամբ, ամէն զրկանք, ամէն նեղութիւն լանձն առած՝ քալեց խէալի փչոտ ճամբէն որ ազատութեան միակ ճամբան էր, արնամարտելով արնամարտեց կախաղանն ու զընդանը։ Եւ այնքան քաջարի զոհերով յաւերժացուց իր իսէալը, յաւերժացուց իր նոր ընկերներու թանկագին վիշտակը։ Քաղաքակիրթ մարդկութիւնը իր ուշադրութիւնը դարձուց Հայաստան կոչուած վայրը, ուր ժողովուրդ մը բռնապետութեան երկաթէ ահեղ ճիրաններուն տակ սեղմուած կը գալարուէր։

Քաղաքակիրթ Եւրոպան իր ուշադրութիւնը լարեց նաև դէպի Հայ ֆէտային որ անօրինակ ու եզական անձնուիրութեամբ կը կռուէր բիրտ ուժին դէմ պաշտպանելու համար զրկուածներու արդար իրաւունքը։

Կը բաւէ միայն յիշել Զէյթունի ապրստամբութիւնը, Տարօնի առիւծ Սերոբի, անոր յաջորդ Սասունի հռչակաւոր հերոս Անդրանիկի և Գէորգ Չաւուշի դիմեալ խմբերու գործերն ու քաջագործութիւնները, որոնք եւրոպական մամլոյն ու ազատասէր ժողովուրդներն բուռն հիացման կ'արժանանային։

Ո՞վ էին ասոնք և ասոնց նմանները որ իրենց արիւնով այսօրուան ազատութիւնը ծնան։ Աբդեռաք ասոնք վաչխատաւոր կամ հարուստ դասին կը պատկանէին, թէ ոչ՝ բուն իսկ պարզ ժողովրդի ծոցէն ծնած. պատասխանը չատ պարզ պէտք է ըլլայ։ Հայկական առածը կ'ըսէ «տղքտար աղքատին հալէն կը հասկնայ»։ երբ այս ճշմարտութիւնը անվիճելի է և երբէք ստուգութեան կարօտ չէ, այն ատեն բնաւ մեկնութեան պէտք չի մնար յեղափոխականներու գործունէութեան մասին։

Եւ հետեւաբար ամենայն իրաւամբ կրնանք ընդունիլ որ, յեղափոխականները են Հայ ժողովրդի հարազատ ներկայացուցիչները։

Ի՞ՆՉ ԴԵՐ ՈՒՆԻ ԿԱՍԱՐԵԼԻՔ ՑԱՌԱՋԻԿԱԾ ՕՍՄ. ԵՐԵՍՓՈՒԱՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԸ.—Այս մասին արդէն բաւական խօսեցաւ և դրուեցաւ թերթերու մէջ. մասնաւորապէս Մանզումէ աւելի շատ դասդոր եղաւ այս հրատապ և այժմէութիւն ունեցող կենսական խնդրով։ Առանց մանրամասնութեանց մէջ մտնելու, կը բաւէ կրկնել միայն թէ, յառաջիկայ Օսմ. Երեսփոխանական Ժողովին համար կան շատ բարդ խնդիրներ. մանաւանդ Թուրքիայ այլազան ազգութիւնները պիտի ներկայացնեն հոն հարցեր, որոնք պիտի կրնան կարգադրուիլ, եթէ միայն պատգամաւորներու ընտրութիւնները կատարուին խելացի կերպով, եթէ միայն պատգամաւորները պատկանին պարզ ժողովրդին, և ոչ թէ ըլլան էֆէնտիներու։ ԵՒ հարուստ դասակարգի ներկայացուցիչներ։ Երեսփոխանական ժողովն է որ արդի ազատութեան սահմանը պիտի լայնցնէ՝ զայն դնելով աւելի կայուն վիճակի մը մէջ։ Երեսփոխանական Ժողովն է որ ամբողջ Օսմ. կայսրութեան եւեւմտական պիտանէն պիտի գծէ. ան է որ դասակարգային առանձնաշնորհումները պիտի վերցնէ. ան է որ որոշ դասակարգերու ձեռքէն՝ փոքրամասնութեան՝ պիտի առնէ այնքան իրաւասութիւններ որոնց ապօրինի կերպով տիրացած էին և զանոնք պիտի յանձնէ ժողովրդին։ Վերջապէս արդեօք հրմնել պէ՞տք է թէ, ամէն սահմանադիր կառավարութեանց մէջ, երեսփոխանական ընտրութեանց պահուն տեղի կ'ունենայ բուռն պայքար և ամէն դասակարգ կը ջանայ որ իր ներկայացուցիչը անցընէ։ Ինչո՞ւ—որովհետեւ Երեսփոխանական Ժողովն է որ երկիրը կրնայ բարելաւել կամ վատթարացնել։

Ի՞ՆՉ ՏԵՍԱԿ ՏԱՐՐԵՐԷ ԿԱԶՄՈՒԱԾ ԺՈՂՈՎ ՄԸ ԿՐՆԱՑ ԳՈՀԱՑՆԵԼ ՄԵՐ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐԸ.— Քիչ մը վէրը ըսինք որ, աղաները, վաչխատաւորները Հայ ժողովրդի կեղեքիչները եղած են, որ տգրոտկի պէս քամած էին հայ գիւղացին և Հայ աշխատաւորը։ Արդ՝ այս տեսակի մարդոցմէ կազմուած Երեսփոխանական Ժողով մը անշուշտ չի պիտի ուզէր փոխել նախկին դրութիւնը և այսպիսիները Ժողովին աջակողմեան ուժերը պիտի ըլլան, որ առաջին անգամով պիտի քաղեին ձախակողմեաններու հետ, կամ պարզ ժողովրդի հարազատ ներկայացուցիչներու հետ, որովհետեւ չատերը հաւատարս են եւ անհաշտելի։ Ուստի օրքան չատ ըլլան հոն պարզ ժողովրդի ներկայացուցիչները այնքան արդիւնաւոր կրնայ ըլլալ ժողովը։

ԻՆՉ ԴԻՐՔ ՊԷՏՔ Է ԲՌՆԵՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆՑ ՊԱՀՈՒՆ.— Պարզուեցաւ ուրեմն որ այս պահուս Հայութեան անկեղծ և հարազատ ներկայացուցիչները կրնան ըլլալ յեղափոխական կուսակցութիւնները, և հետեւաբար աշխատաւոր Հայ ժողովուրդը պիտի տայ իր քուէն Հայ յեղափոխականին, եթէ կուզէ իր իղձերը պսակուած տեսնալ Օսմ. Խորհրդարանին մէջ։ Պէտք է ուրեմն որ ազգը միաձայնուն ձգտի յեղափոխականներու ընտրութիւնները յաջողցնելու, ամէն գնով։

Այս աշխատութեան պարագային մը ըրցում առաջ պիտի գայ։

Այդ մրցումը սակայն վնասակար պիտի ըլլայ մեր շահերու տեսակէտէն։ կը հաւատանք որ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը այնքան գիտակից և այնքան վեհանձն կը գտնուի որ կ'աշխատի համերաշխաբար, ոչ միայն Հնչակեաններու այլ և բոլոր ձախակողմեան կուսակցութեանց հետ։

Պարզ է թէ քուէարկութեան ձեւը որքան նեղ և ապօրինի է։ Անտարբեր գործունէութիւն մը կուսակցութեանց կողմէ ընտրութեանց պահուն, կը խորտակէ ամէն յոյս և ակնկալութիւն, որ կ'սպասենք Օսմ. Խորհրդարանէն և ուղղակի ծառայած կ'ըլլայ հին Բէժիմի մարդոց և անոնց տիրապետելուն։

Ժամանակը եկած հասած է և տեւ Դաշնակցութիւնը իր թեկնածուներու ցանկը չէ հրապարակած։ Ինչո՞ւ այսքան ուսանում։

Գաւառներու մէջ կան տեղեր ուր Հայութիւնը չատ անն՝ Թիւ մը կը կազմէ նայելով միւս ազգութեանց, հետեւաբար անոնք հարկադրեալ իրենց քուէն պիտի տան ուրիշներու։ Թերեւս ոչ այնքան գիտակցութեամբ. ուստի անհրաժեշտ է որ Դաշնակցութիւնը մեր ժողովրդին ցոյց տայ նաև տարբեր ազգութեանց ազատասէր թեկնածուներու անունները, և այսպէս գաւառի Հայերը գիտակցութեամբ կը չարժին, ինչ որ պիտի նպաստէ որպէս զի, խորհրդարանին մէջ ձախակողմեան տարրը ճնշող ըլլայ իր մեծամասնութեամբ։

Վ. ՄԱԶՄԱՆԵԱՆ

Վառնա, 1908 Մեպս. 15

Հանոյէտ | կը սկսինք հրատարակել տարբ այս յոյժ շահեկան յօդուածներու, զորս Հրաչեա-Մարաղ, Զէյթունի ապստամբութեան դեկավարներէն մէկը, ա՛յնպէս ձեռնհասօրէն պատրաստած է Թուրքիոյ քաղաքական այլեալ հարցերու եւ հրեւոյթներու մասին։—

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՇՈՒՐՋԸ

I

ՄԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԱԿՆԱՐԿ

Վերջին մի քանի չաբաթները հանդիսատես եղան մի պատմական մեծ եղերութեան, որի թատերաբեմն էր մօտիկ Արեւելքը, այդ տանջանքի ու սոսկիների երկիրը, այդ մարդկային սպանդանոցը, ուր արիւնն էր հոսում անվերջ և տեսական բրնակութեան հիւանդ ու խելագար Բէժիմը՝ օրնասական կռիւ էր մղում պահպանելու իր վամբրական գոյութիւնը։ Մի Պատմական Յեղափոխութեան ազատաշունչ ոգին էր, որ պայծառ այդ աւերակ ու տանջուած Հայրենիքի վրայով, ծուռը եկաւ ու յարգանք տուեց ծանօթ ու անյայտ չիրիմների վրա հազարաւոր նահատակների, որոնք ընկել էին անողոք կռուում և ողջոյն ասաց այնտեղ արնաներկ մեջ ապրող միլիոնաւոր ժողովուրդներին։

Յեղափոխութիւնն էր, որը ամբողջ մի քառորդ դար անհնչտ ու արիւնալի կռիւը մղելուց յետոյ, վերջապէս գալիս էր իր մահացու հարուածը տալու, տապալելու հին բռնապետական Բէժիմը գրաւելու հարիւր հազարաւոր զոհերի վրայ կանգնած նրա ամրակուռ բերդը՝ որի վրայ արդէն ծածանում է յաղթական դրօշակը՝ աւետելով մարդկային իրաւունքների ու հաւասարութեան սկզբունքները։

Սոյն յեղափոխութեան վերջին սակը, որը հենց այժմ թատերաբեմի վրայ է, ունի պատմական եզակի բնաւորութիւն ազգերի յեղափոխութեան պատմութեան փիլիսոփայութեան մէջ։ Եւ հենց նրա այդ եզակի բնաւորութիւնը մի խորհրդաւորութեամբ շրջապատում է իրերի հոգեբանութիւնը և թաքցնում այն պատմական դէպքերի իսկական նշանակութիւնը այն բոլորից, որոնք անընդունակ են թափանցելու եղելութիւնների խորքը, կամ վերլուծելու մի երկրի կամ ժողովրդի հասարակական ու քաղաքական կեանքի գործոններն ու նրանց բարդ յարաբերութիւնները։

Օսմանեան յեղափոխութեան սոյն վերջին գործողութիւնը քաղաքական ասպարէզում երեւան եկաւ, բան երեւութին անսպասելի կերպով, այնպէս ինչպէս մի ճէյսէր տաքութեան ու ճնշման և երկրաքանական ուրիշ ազդեցութիւնների տակ պատռում է երկրի կեղեւը և պոռթկում դուրս։ Ասես մի բուռն հարւածով նա փշրեց բռնութեան հիւանդ շէնքը, որը ծանրացել էր ժողովուրդների կրծքին և խեղդում էր ամէն մի ճիգ՝ ազատութեան դժուար ճանապարհի վրայ։ Եւ այդ բոլորը, ինչպէս ուզում են շատերը հաւատալ ու հաւատացնել, կատարուեց խաղաղ կերպով, առանց արեան հեղեղների, առանց հազարաւոր դիակների ու կոխտանների, ինչպէս այդ եղել է բոլոր ազգերի յեղափոխութեան պատմութեան մէջ, լինի հին ու գլասիկ ժամանակաշրջանների մէջ, լինի վերջին դարերի պատմութեան ընթացքի մէջ, որոնցից նորագոյն օրինակներ են Պարսկաստանի և Ռուսիայի ազատագրական վերջին շարժումներն ու սրանց հետ զուգընթացաբար առաջացող արիւնալից ընդդիմութիւնն ու պայքարը՝ տիրող աւազակային դասակարգերի կողմից։

Ցիրուցան, թեւում է մի եղերերգական տրամի հանդիսատես էինք, երբ նրա վերջին գործողութեան ընթացքում մի մգական ձեռք, բաց անելով վարագոյրը, մեզ ցոյց տուեց մի եղեռնական տեսարան, ուր երջանկութիւնը իւխելու լինելու անամպ երկնքի տակ՝ ներդաշնակելով բնութեան հրաշալիքների հետ հիշեցնելու, ինչպէս թիւրքիայում ապրող ժողովուրդների կեանքը աւելի քան մի քառորդ դար, ենթարկած բռնակալութեան ամէն տեսակ վայրենի քմահաճոյքներին, վայրագ ճնշման ու արեւիրքներին, յանկարծ վերջին յեղափոխութիւնը՝ երգում է այդ ժողովուրդների ականջներին արդարութեան ու հաւասարութեան թռչկան մեղեդին և կանգնում ազատութեան ու համերաշխութեան հիմնաքարը։

Այդպէս է թեւում իրականութիւնը՝ երբ մենք դիտում ենք իրերն ու պայմանները նրանց մակերեւոյթով, վայրիվերոյ ու թռուցիկ կերպով. սակայն ամբողջութիւնը մեզ ներկայանում է իր ճշգրիտ ու բազմատեսակ գոյներով, տալով մեզ իրա պատմական նշանակութիւնը, երբ մենք վերլուծում ենք կացութիւնն ու պայմանները և հետեւում նրանց սիսդէմադիկ կերպով։

Արդարեւ, էվոլիւսիոնը իր ընթացքով անդիմադրելի ու բնական, առաջանում է ինչպէս կենդանական ու անկենդան Ցաւաւորութիւնների մէջ, իր բազմատեսակ ու բարդ յարաբերութիւններով, նոյնպէս և ազգերի ու ժողովուրդների մտաւոր, հասարակական ու քաղաքական կեանքի մէջ, ուր անողոք կերպով հին կազմերն ու չրջանակները հեռացնելով փոխարինում են և տեղի տալիս նորերին, որոնք էլ իրանց կողմից, աւելի առոյգ, կենդանի և օժտուած կենսունակ յատկութիւններով՝ փոխարինում են իրանց նախորդներին։ Եւ այսպէս էվոլիւսիոնի անիւները թաւալում են առաջ, անսայթաք կերպով դէպի ապագան, քարշ տալով իրանց հետ և տիեզերքը, և ընութիւնը և ժողովուրդների կեանքը։

Անուրանալի է, որ ժողովուրդների հասարակական կեանքն էլ, ինչպէս նրանց քաղաքական յարաբերութիւնները, ենթարկուած են յեղաշրջման, փոխարինութիւնների և նորանոր անվերջ բարդութիւնների։ և այդ կատարում է այստեղ լռիկ լռիկ, հաշիւ նկատելի, միւս տեղ ժայթքումներով՝ որոնց կարելի է նմանեցնել հրաբուխների։ Վերջին ժամանակների դէպքերը առհասարակ ազգերի քաղաքական յարաբերութիւնների մէջ առաջադրել են այնպիսի մեծ յեղաշրջումն ու նոր դասաւորութիւնն, որոնք և անակնկալներ են, և միեւնոյն ժամանակ ցոյցնում են վճիռ կերպով առաջդիմութեան փիլիսոփայութիւնը, որի պատմութիւնը ինչքան հետաքրքրական նոյնքան և դաստիարակիչ է։

Այն մի չարք յօդուածներով մեր նպատակն է լուսաբանել հասարակական ու քաղաքական գլխաւոր դէպքերի ու պայմանների յարաբերութիւնները, որոնք բրնական կերպով առաջացրին Վերջին Յեղափոխութիւնը, որը ինքն էլ էր չարունակութիւնը և հարազատ արգասիքը ազատագրական այն բոլոր չարժումների՝ որոնք կատարում էին վերջին քսան տարիների ընթացքում Հայ, Մակեդոնացի, Բուլկար, Ցոյն և ուրիշ ճնչած ազգութիւնների կողմից, որոնք ծածանեցրին ազատութեան դրօշակը հերոսական կռիւներով Հայաստանի զանազան մասերում, Սասնում ու Վանում, Զէյթունի լեռների մէջ, Մակեդոնիայի ու Կրէտէի բարձրանդակների վրայ։ Բնութեան դաւաւոր չէնքը արդէն խորտակել էր և սպասում էր մի վերջին հարուածի՝ քարուքանդ լինելու համար. երկիրը սնանկացել էր, այնտեղ բնակւող ժողովուրդները դիմում էին կատաղի և յուսահատական կռիւի՝ յանուն իրաւունք գոյութեան ու մարդկային բռնաբարած իրաւունքների, մինչդեռ միւս կողմից եւրոպական դիպլոմատիան գտնուում էր այնպիսի փափուկ կացութեան մէջ, որ Թիւրքիային բաժանելու պատմական հարցը արդէն դարձել էր օրուայ հրատապ խնդիր։

Առաջիկայ յօդուածներով, հետզհետէ կը վերլուծենք մեր ընթերցողներին համառօտ կերպով եւրոպական պետութիւնների քաղաքական լռուած յարաբերութիւնները «Արեւելեան Խնդրի» շուրջը Վերջին մի տարուայ ընթացքում, և նախ քան սոյն յեղափոխութեան յայտարարումը Հ. Յ. Դաշնակցութեան եռանդուն ու չրջահայեաց գործունէութիւնը և Պարզի կօնգրէսը անցեալ տարուայ վերջերում, երիտասարդ Թիւրքերի դերը և ներկայ յեղափոխութիւնը, որից յետոյ, եթէ հանգամանքները թոյլ տան, կը մասնաւորենք ներկայ սահմանադրութեան, քաղաքական, հասարակական և ազգային մի քանի կարեւոր խնդիրների շուրջը, որոնք մօտիկ ապագայում պիտի երեւան գան մեր կեանքում իրանց ամբողջ նշանակութեամբ։

ՀՐԱՉԵԱ-ՄԱՐԱՂ

ԹԵՐԹՕՆ "ՄԱՆԶՈՒՄԷ,,Ի

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏ (17)

ԲԱՆՏԷ ԲԱՆՏ

Ը.

Միւսիրին դէմքը կը չոլար։

Վարդապետը մօտենալով Երիտասարդին, կը փսփսայ ականջին. «Մէկ երկու կարմիրով խնդիրը կը վերջանայ, ես ինքս կը կարգադրեմ.»

— Ինչ կարմիր, վարդապե՛տ, երեսին կը պռայ Երիտասարդը.

— Դուք գիտէք, էֆէնտի՛, հետեւանքը ծանր է, յետոյ չատ կը զղջաք։

— Ինչ կ'ըլլայ հետեւանքը, չըսէ՞ք.

— Ինչ պիտի ըլլայ, ժամանակին փափկութիւնը ծանօթ է ձեզի. կը ձերբակալուիք, մինչեւ Հալեպ կը տարուիք. ալ ինչ պիտի ըլլայ։

— Շա՛տ լաւ, հիմայ ինչ կ'ըսէք, դուք, վարդապետ մը, Քրիստոսի աշակերտ մը, խորհուրդ կուտա՞ք ինձի որ սասկի անարդ միջոցի մը դիմեմ։

— Սիրելի՛ս, ինչ կը պատուիրէ Աւետարանը. «Արարէ՛ք ձեզ բարեկամս ի մամոնայէ» չըսա՞ր.

— Ես մէ՛կ փող չեմ կրնար տալ։

—Կը զղջաք յետոյ. Միւսիրը չատ աղէկ մարդ մըն է, իմ խօսքէս դուրս չելլեր. դուք այո՛ ըսէ՛ք, վայրկենապէս կարգադրեմ, մե՛ղք եք, մե՛ղք.

Երիտասարդ մնաց անդրդուելի. վարդապետը ճարահատ, դարձաւ Միւսիրին ու երկուքը միասին մեկնեցան։ Կէս ժամ չէր անցած, երբ որ Միւսիրը, այս անգամ հեռը բերելով երկու զինուած մարդիկ ու վարդապետը, խուզարկութիւն ուզեց կատարել։

Վարդապետին աչքերը չէին դատուեր մեծ մնուկէ մը, ուրկէ կը հանէր Միւսիրը չատ մը գիրքեր, ձեռագիրներ, արձակ ու ոտանաւոր, նաև չատ մը ծրարներ։

Պայուսակները բացաւ. մէկէն զատեց լաթերու մէջ փաթթուած առփիր ու օրուանկներ։ Միւսիրը այս ամէնը մասնաւոր ծրարներու մէջ ամփոփելով՝ երկու ոստիկաններու հսկողութեան տակ՝ գիչերով զրկեց Զէյթուն Սալիհ բաչային, աւետելով անոր թէ՝ յաղողած էր ձերբակալելու հրոսախումբ մը, որուն պետը, կը գրէր, Ռուսահայ մըն է, գաղտնի հրահանգներով ու չար դիտումներով եկած այս կողմերը։ Տեղեկագրին մէջ կը չեչտէր անհրաժեշտ պէտքը զրկելու Եարփուզ Ջոկատ մը ոստիկան զինուորներ, յիչեալ խորհրդաւոր երիտասարդն ու իր հետեւորդներուն փախադրութիւնը կարենալ ի գործ դնելու համար առանց դժուարութեան։

Սակայն, խուզարկութենէն ետքը սիրտ չբրաւ ձերբակալելու Երիտասարդն ու իր եղբայրը, նկատի ունենալով անոր ընկերուհիին մայրենի ամենափափուկ կացութիւնը. ուստի նոյն իսկ գիւղին Թիւրք աղաներուն — որոնք Երիտասարդին պապենական բարեկամներն էին—թախանձանքին, առժամապէս ազատ արձակեց նաև միւս երկու հայերը, ապասելով Զէյթունէն նոր հրահանգներու, զորս բաչան պիտի զրկէր անտարակոյս։

Ամէն գիւղացի քաչուած էր իր խրճիթը, ցերեկուան աչխատանքներէն յոգնած։ Իսկ միւսիրը մէկ քանի արքանեակներով գիւղին եզերքի մեծ աղբիւրին առջեւ կը նստէր։ Գիւղին բոլոր բնակարանները խորունկ լռութեան մը մէջ թաղուած էին. միայն Տէր Մկրտիչեանի տունը չարժման մէջ էր, անսովոր չարժման մը մէջ. հոն գաղտնի բան մը կը դառնար։

Մութը քիչ քիչ թանձրցաւ. ամառուան անամպ երկնքի մը մէջ, մութ կապոյտ լեռներու մչուշտ գագաթներէն կը բարձրանար լուսին մը, մեղմ, հանդարտ, զով ու անոյշ նչոյլներ կաթելով իրերուն վրայ. այգիներն ու պուրակները խայտալ սկսան գիչերուան հովքին ու ձերմակ ճառագայթներուն համբոյրներուն տակ. ու գիւղը բովանդակ կը քնանար։ Գիչերուան երկրորդ պահն էր արդէն։

Միւսիրը, դարանակալ տրվ մը, չէր հեռանար աղբիւրէն. հոն պաչտօն ունէր

ԱԶԳԱՅԻՆ

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐԸ ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ

Շատ մը տեղերէ մեզի խմց տրուած ըլլալով թէ դուրսէն եկած Հայերուն թէզքերէներուն քննուելէ վերջ, մանրակրիտ կերպով կ՚աբձանագրուին Հայերուն անունները, ասոնց ա՛ւր երթալը, ո՛ւր բնակիլը կը հարցուի, հին Բէժիին յատուկ խատութեամբ, Լրագրոյս Տնօրէնը երէկ ներկայացաւ Ներքին գործոց նախարար Վսեմ. Հագգը պէյի, որուն բացատրեց կացութիւնը և հարցուց թէ ոստիկանութեան այս ընթացքը Ն. Վսեմութեան հրամանները համաձա՞յն է արդեօք։

Հագգը պէյ պատասխանեց թէ ոստիկանութեան երբեք մասնաւոր հրամանգ մը տրուած չէ Հայերուն համար բացառիկ միջոցներ ձեռք առնելու, երբեք առանձին բան մը չկայ, օրէնքը նոյն է ամէնուն համար, հաւասարութիւնը ամէնուն համար է։ Բայց քանի որ ձեզի դիմողներ եղած են և բացատրութիւն պահանջած են, հիմակ իսկ կը գրեմ ոստիկանութեան Նախարարին և բացատրութիւն կը պահանջեմ։

Լրագրոյս Տնօրէնը իր ստացած նամակը յայտնելով Ներքին գործոց նախարարին այս հոգածութեան համար, գոհ սրտով մեկնեցաւ ու վստահացուց Մշագրութեան դիմող անձերը, անոնց հաղորդելով նախարարին վերոյիշեալ յայտարարութիւնը։

* * *

Առաջարկան և Հանրօգուտ Շինութեանց Նախարար Վսեմ. Նորատունկեան Գրիգորիէ էֆ. ևս Լրագրոյս Տնօրէնը ընդունելով զարմանք յայտնեց Հայերուն նկատմամբ ենթադրուած այս բացառիկ միջոցներուն գոյութեան վրայ, և յայտարարելով թէ թիւրիմացութիւն մը կայ գործին մէջ, խոստացաւ անձամբ տեսնել ոստիկանութեան նախարարը և մօտէն հաստատել սուտգութիւնը, ոստիկանական այդ ընթացքին վրայ։

* * *

Ինչպէս կը տեսնուի, երկու կարևոր նախարարներուն յայտարարութիւնն ալ գոհացուցիչ է և մխիթարական հանգամանք ունի։ Կը մնայ դիտնալ թէ արդեօք հին Բէժիէին մնացած փուքկոտ և վարժ քօմիտաներու և ոստիկաններու ծայրայեղ եռանդն է պատճառ այս կերպ վարմունքի մը։

Կը յուսանք թէ ոստիկանութեան նախարարը մօտէն քննութիւն մը կը կատարէ այս մասին, և երկրին նոր օրէնքներուն համապատասխան արժանի քներով օժտուած պաշտօնեաներ կը կարգէ։

ՕՍՄ. ԵՐԵՍՓ. Ընտրութեանց Խորհրդակցական Ցանձնաժողովը երէկ Դալաթիոյ խորհրդարանը գումարուեցաւ, ներկայ էին 41 անդամներ։ Երկայն վիճաբանութեան առարկայ եղաւ քաղաքական ծրագրին պատրաստութեան հարցը։ Գրիգոր էֆ. Զօրապ առաջարկեց որ նկատի առնուի իր պատրաստած ծրագիրը, առանց ժամավաճառ ըլլալու։ Բաղաքական ծրագրի մը պատրաստութեան համար քուէարկութեամբ ընտրուեցաւ Մասնաժողովը մը, հետեւեալ անդամներով. Տեառ՛ Գ. Զօրապ 39 քուէով, Յ. Շանթիկեան 30, Մուրատ 29, Ս. Գրիգորեան 28, Մ. Ջերազ 27, Գ. Սինապեան 22, Վ. Մանուկեան 21, Ա. Շմաւոնեան 20, Պ. Հալաճեան 14։ Բուէարկութեան մէջ ձեռնպահ մնացին Զեղաշ էֆէնտին և ուրիշ մը։

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ Ս. Յակոբեանց Միաբ. Ընդհ. Ժողովը միաձայնութեամբ որոշած ըլլալով խնդրել Ս. Պատրիարքէն որպէս զի արտօնէ անձնական վերադարձը հեռացած միաբաններուն և տեսնելով թէ՝ այդ որոշումը չէ՛ գործադրուած, Միաբանութեան ատենադրոյն մասին կողմէ հանրագրութիւն մը մատուցելով Ամեն. Ս. Պատրիարքին, նոյն որոշման անյապաղ գործադրութիւնը խնդրուած էր։ Սակայն դրական արդիւնք մը չտեսնելով, Միաբանութիւնը տպուած է երկրորդել իր խնդրանքը։ Կը յուսացուի թէ այս անգամ Ս. Պատրիարքը նկատի առնելով խնդրին կարեւորութիւնը, պիտի հաճի պարտ ու պատշաճը գործադրել, միանգամ ընդ միշտ վերջ մը դրուելու համար վանքին մէջ գոյութիւն ունեցող ցաւալի պառակտումներուն ու վերահաստատելու համար կարգն ու խաղաղութիւնը։

ԳՈՒՄԳԱԲՈՒՌԻ Թաղին երեսփոխանական ընտրութեան պատճառաւ Իզմիրլեան Սրբազան իր հանդիսաւոր պատարագը պիտի մատուցանէ գալ կիրակի օր։

ՄԱՑՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ երկու կողմի եկեղեցիները և բակերը լեցուած են հետզհետէ զանազան կողմերէ եկող կարօտ Հայ գաղթականներով։

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆ հրաւիրուած են այսօր Տեղապահ Սրբազանին կողմէ եկեղեցական երեսփոխանները, կրօն. Ժողովոյ անդամները, մայրաքաղաքս գտնուող եպիսկոպոսները և քարոզիչները։ Սոյն նստին մէջ խորհրդակցութիւն մը պիտի կատարուի Կաթողիկոսական խնդրոյն համար։

ՏԻՎՐԻԿՑԻՆԵՐԸ կը գանգատին թէ Տիվրիկի և շրջակայքի գիւղացիներուն կողմէն պաշտօնական և ոչ-պաշտօնական անձերու դէմ եղած գանգատները լսելու և քննելու համար կազմուած Մասնախմբի անդամները կը թերանան իրենց պարտականութեան մէջ, բացակայելով քանի քանի նիստերէ որոնք կը գումարուին Մահմուտ բաշա, Սուլթան Օտալար թիւ 2 կեդրոնը։ Ուստի կը խնդրեն որ այսուհետեւ կանոնաւոր կերպով յաճախեն հոն և քննելով խնդրանքներն ու բողոքները, պատ. ու պատշաճ տնօրինեն։ Հակառակ պարագային, թող հաճի հրաժարիլ իրենց պաշտօնէն, որպէս զի նորեր կանչուին։

ԱԼԱՇԿԵՐՏԷՆ Տ. Յովսէփ քհնյ. Տէր Մինասեան կը գրէ ամսոյս 11 թիւով.— Եթէ կայ անկիւն մը, ուր Սահմանադրութեան ճառագայթները դեռ չեն թափանցած, դա Ալաշկերտն է։ Դանուցը էսասիի հրատարակման առաջին օրերը միայն քիչ մը ոգեւորութիւն կար ժողովուրդին մէջ։ Գայմագամը, հին ռէժիմի մարդ մը, կը բռնաբարէ ժողովուրդին ընտրական իրաւունքները, իր ուզած անձերը քշելով առաջ. ամէն բողոքի դէմ մէկ պատասխան ունի մշտ.։ «Ես ձեզ երբեք չե՛մ ճանչնար։» Վերջերս Կարսոյ կուսակալին հեռագրուեցաւ եղելութիւնը, աղերսագիր մը ալ դատական իշխանութեան տրուեցաւ։ Ժողովուրդին ոտանկոխուած պատիւը պահանջելով. կուսակալը Հասան Գալէի գայմագամը ճամայ հանած է Ալաշկերտ քննութիւն կատարելու պաշտօնով. հիմայ արդիւնքը կը սպասուի։ Մէկ օրինակ միայն՝ գայմագամին գործած զեղծումներէն։

Ալաշկերտի գիւղապետներէն իւրաքանչիւր հինգ գիւղի վրայ մէկ օգնական կը նշանակուէր. արդ, Հայերէն ո՛չ մէկը նշանակուեցաւ. ամենքը Քուրտերէն են, նախկին չրջանի բռնաւորներ ամենքը. մինչ ամբողջ Ալաշկերտի և իր տասնեակ գիւղօրէներուն մէջ գիւղապետութեան արժանի մէկ Հայ չգտա՛։ Կառավարութեան համար այլապէ։ Ազգ. դպրոցը շատ ինկած է. կարող ուսուցիչ կը պակսի աշակերտները մտքի ու սրտի մնունդ կ՚ուզեն, բան մը որ դիւրաղբաթ չգտնուիր հիմակուան վարժապետին քով, որ գրատախտակին կաւիճէ գրերը կարդալ չգիտեր։ Կոյրը՝ կոյրին առաջնորդ։ Ազգ. Պատրիարքարանը թող հաճի քիչ մը զբաղիլ Ալաշկերտի կրթականով։

ՊՈՒԼԱՆԸԳԻՆ կը գրեն.— Կառավարութեան պաշտօնեաները, միանալով Քուրդ աշայիրներուն, հին ռէժիմի օրէնքով կը յարձին. մինչև ցարդ մատուցուած 6-700 աղերսագիրներէն ո՛չ մէկ արդիւնք։ Փախչատական Հայերը Սահմանադրութենէն օգտուելով դարձան իրենց երկիրը, բայց իրենց տուն ու արտը գրաւուած գտնելով, կը թափառին խեղճ անօթի, որովհետեւ Ռուսիոյ մահմեդականները չեն ուզեր դուրս ելլել անոնց ստացուածքներուն մէջէն, որոնց տիրացած էին։ Քուրդերը կը շարունակեն իրենց նախկին չահատակութիւնները. ահա՛ մէկ քանի օրինակներ.

1. Դարաղլի գիւղէն Հէլաթեան Սայեադ Սեպտ. 5ին սպանուեցաւ Խնուսի Թէչանք գիւղացի Մատաֆի Թաճանիր ձեռքով. ոճրագործը ցարդ անպատիժ կը մնայ։

2. Մանազկերտի Կանիկորդ գիւղին մէջ Սեպտ. 8ին սպանուեցաւ Պիթլիսցի Թուրք վաճառական մը. ոճրագործը՝ նոյն գիւղի Համիտիչ հազարապետ Սիպէյնան պէյի ձեռքով ձերբակալուելով յանձնուեցաւ իշխանութեան։

Գաւառիս և Մայաչկերտի ժողովուրդը անուղղորդի մէջ է. տիրող կամայականութեան երեւոյթ։

Գիւղաքաղաքս 5-600 տուներէ բաղկացած, պարզ նախկրթարան մ՚անգամ չունի. որքան երեխաներ պիտի ըլլանք եթէ վերակազմուած Միաց. Ընկերութեան Տնօրէն ժողովը լրացնէ այս պակասը։

ՎԱՆԷՆ հետեւեալը կը գրեն մեզի.— Մօտ 300,000 բնակիչ ունեցող Վանայ վիլայէթէն միմիայն 81,314 հոգի պիտի կարողանան քուէ տալ յառաջիկայ ընտրութեանց համար, ըստ Պէլէտիէի ցուցակին։ Բաղաքիս թաղամասերուն ցուցակները արդէն փակցուած են։

Այս անարդարութիւնը անշուշտ հասկանալի է։ Պատճառը հարիւրորդն է, որը ունեցողը միայն կարող է մասնակցիլ ընտրութիւններուն, իսկ դա կը լինի որոշ քանակութեամբ էմլաք, աղնամ, աչար և այլն. հարիւրորդ տալով, ինչ որ հասարակ ժողովուրդին համար անմատչելի է, և ասպարէզը պիտի մնայ աղաներուն։

Ամէն պարագայի մէջ Վան վիլայէթը իր 81,314 թուրք, Քիւրտ և Հայ բնակիչով կարող է երկու պատգամաւոր տալ։ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը յայտարարելով իր թեկնածուն, մտադիր է երկրորդ թեկնածուն Թուրքերէն ընտրել, քանի որ ընտրութիւնները խառն են։ Բայց մեր Թուրքերը բնաւ այդպիսի միտք մը չունին, անոնք չեն ուզեր Հայու մը ձայն տալ, այլ կը ցանկանան երկուքն ալ Թուրքեր լինին։ Այս ալ պիտի ըսեմ սակայն, որ եթէ տեղւոյս Հայերը երկու մասի բաժնուած են—հարուստներ և աղքատներ—Թիւրքերը մօտ տասը մասերի՝ բաժնուած են, ամէն մէկը աղայի մը շուրջը խմբուած։ Թէ ինչ հետեւանք կ՚ունենան մեր ընտրութիւնները, այս որոշ կերպով ըսել կարելի չէ։

Արդէն եռուն գործունէութեան մէջ ենք։ Ժողովներ և խորհրդակցութիւններ անպակաս են, օրուայ մէջ մի քանի տեղ մի քանի ժողովներ կ՚ունենանք։

Երէկուան մեծ ու փառաւոր միթինկէն յետոյ, ունեցանք նաև թաղամասերու թաղային խորհրդակցութիւններ։ Մեծ միթինկը, ուր խօսեցան չատերը որոնց միակ փափաքն էր աշխատաւոր ժողովրդեան համար մարդ ընտրել և դա միայն կարող է լինել Վ. Փափազեան։ այդ միթինկը բացառիկ եղաւ իր օրիորդ ճառախօսներով, որոնք եկած էին իրենց իրաւունքները պահանջելու. «Բռնակալութենէ ազատուեցանք, մենք պիտի կռուինք որ այսուհետեւ այլեւս ուրիշ բռնակալ մը չունենանք, որ դուք, ո՛վ այր մարդիկ, մեր վրայ դիրեք, մենք մեր ընկած սեռի արդար իրաւունքը կը պահանջենք, սեռի ազատութիւնը, ձայնի և աշխատութեան հաւասարութիւն», ըսաւ օրիորդ ճառախօսը։ Ապա երեկոյեան տեղի ունեցաւ թաղամասերու խորհրդակցութիւնը ազգներու մէջ։ Մեր Այգեստանի Հայ թաղերը չորս մասի են բաժնուած, այդ չորս մասերը տալու են ութը պատուիրակ, 500ին մէկ պատուիրակի հաշուով։ Պատուիրակներու ընտրութիւնը կը սկսի 3-4 օրէն յետոյ, մենք դարձեալ խորհեցանք մեր պատգամաւորի մասին։ Թէեւ ոմանք կը մտածեն Վասպուրականէն գալիք երկու պատգամաւորներն ալ Հայ ընտրել տալ, բայց այդ անկարելի լինելուն, բոլորը փափաք յայտնեցին այնպէսի պատուիրակներ ընտրել, որ նոքա ալ իրենց ձայները միացնեն Վանայ Փափազեանի անուան վրայ, որպէս զի ձայները չցրուին և մէկ պատգամաւոր ալ չկարողանանք ուղարկել։ Վասպուրականէն միայն 81,314 քուէատուներէն սրմրայն 28,837ը Հայեր են, մնացեալները Թիւրք և Քիւրտ։

ԴՊՐՈՑՅԱՆԻ Տիկնանց ընկերութիւնը ընդհանուր ժողով պիտի գումարէ վաղը շաբաթ 27 սեպտ. ժամը 7ին (Ը.Թ) Բեսայի Ս. Երրորդութեան եկեղեցւոյ յարակից Արուեստանոցի սրահին մէջ։

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ տնտեսական ու կրթական վիճակին բարձրացմանը օժանդակելու համար, բոլոր Վանեցիները՝ անխտիր կը հրաւիրուին այս կիրակի 28 Սեպ. ժամ 3ին 7ին Ղալաթիոյ դպրոցին ամփիթատրոնը ուր մնայուն կազմակերպութիւն մը պիտի տրուի Վասպուրականի միութեան։

ԲՈՂՈՔ ՄԸ.— Խարբերդի Շեմսէ գիւղը ունեցած պարէզս տասը տարի է ի վեր գրաւած է գիւղին միւսիր Զէյֆօ պէյը, արտ՝ Զօպան Օղլու Էօմէր Զաւուշ իսկ տան կամ կարասիքս Բէյիր օղլու Գեւոս, ու այսպէսով երկար տարիներ անոնք կարգադրելի խեղճութեան մատնած են այրի քոյրս իր որբերով։ Հին վատթար դրութեան օրով յաճախակի դիմումներս թէ Պարիւրաքարան և թէ Բ. Դրան բողոքներվին անլսելի մնային։ Արդի աղատութիւնը կը թոյլատրէ ինձ բողոքել այդ երեք ներքուստներուն դէմ, որոնց պաշտօնէ հրաժարեցուցման մասին հարատարարեալ խեղճ գիւղացիները դեռ չեն համարձակիր ձայն բարձրացնել։ Սոյն երեք բռնաւորներուն անմիջական անկումը և խայտառակուիլը պահանջելու բաղդը ես կունենամ ուրեմն առաջին անգամ՝ մաղթելով հայրենակիցներուս արժանալ նոյն բաղդին, և բուռն կերպով կ՚ընեմ այս պահանջը պատկանեալ վարչութենէն։

ԿԱՐԱՊԵՏ ՓԵՐՓԵՐԵԱՆ

Շեամեի Գիւղացի

ԱՓՐԻԿԵԱՆ ՏՐԻՊՈԼՍԷՆ Սեպտ. 15 թուով կը գրէ մեզի Պ. Վահան Քէչեանեան.—Այսօր ժամը 8ին 35 Մակեդոնացի և 2 Հայ տարագիր ընկերներով Ափրիկ. Տրիպոլիս հասանք։ Օսմ. Բօմիթէէն կողմէ մասնաժողովոյ անդամ զինուորական դեղագործ դեր հաղարապետ Միխալաքի էֆ. մինչեւ Մզրան թաղին ծայրը մեզ դիմաւորեց ու յիշեալ կուսակցութեան կողմէ նախապէս պատրաստուած տունը հրաւիրեց մեզ ուր ներկայ էր քաղաքապետ փաշան և Սիրէյլա էֆ.։ Լաւ ընդունելութիւն մը ընելու համար քիչ չատ պատրաստութիւններ տեսնուած էին։ Ֆիզանէն նախապէս եկած քանի մը Մակեդոնացիք արդէն Սելանիկ մեկնած են։

ՄՈՒԽԹԱՐԻ ՄԸ ԴԷՄ.— Կասայէն Մովսես քհնյ. Յոզիկեան, Տարք՝ Գրիգոր Թ. Բէյիզեան և Յակոբ Դ. Ռ. Մինասեան, բուռն բողոք մը կ՚ընեն Մուխթար Գրիգոր Աւագեանի դէմ, որուն չահատակութիւններն ալ կը պատմեն երկարօրէն։ Մտորագրողները կը խնդրեն որ նոր Բէժիսի ձեռնտա պաշտօնէութիւնը Տիվրիկի կառավարութեան ուշադրութիւնը հրաւիրէ և տասը տարիներու հաշիւը առնելով իր արարքին համեմատ արդար հատուցում ընէ։

ԽԱՉԱՂՈՂ ՄԸ.—Այս վերնագրով գրութիւն մը ստացած ենք Պրուսայէ, «Արան» ատորագրութեամբ, և որուն մէջ հետեւեալը կը կարդանք.—

Տասը օրէ ի վեր, Իզմիրի Սէյո

ՀՐԱՒԷՐ

Պոլսոյ թերթերու բոլոր խմբագիրները կը հրաւիրուին վաղը (շաբաթ) կէս օրէ առաջ ժամը երե. 11ին ներկայ գտնուիլ Սիրքէճիի կայարանին դէմի գարեջրատունը, ուր պիտի կատարուի Պատ. Ս. Առեանի մը կազմութիւնը։

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՀՈՒՇԱՐՁԱՐԱՆ

Փոխանորդարանի Ադգ. Պարիսիրքարանի

Տարեւոյ Օգոստ. 28ին «Մուրճ»ի Գ. Պարամեան նախագահ Դիլիպի առաքագրութեամբ՝ ընդդէմ Մ. Լեան Աբժ. Տ. Յովհաննէս աւագ քահանայի Ազգ. Պարիսիրքարանին ամբաստանագիր մը մատուցուած և Պատ. Ս. Առեանի մը կազմութիւն առաջարկուած ըլլալով, լրագրաց միջոցաւ երկու անգամ հրաւիրուած էր այդ ամբաստանող անձը սեպտ. 8ին երկուշաբթի օրն ներկայանալ ի Պարիսիրքարան, իր առաջարկած Պատ. Ս. Առեանին առՁև հաստատելու համար իր մրցած ամբաստանութիւնները. սակայն մինչև ցարդ այդ անուամբ ոչ ոք ներկայացած ըլլալով, և միւս կողմանէ մասնակի քննութեամբ հաստատուած ըլլալով որ այդ անուամբ անձ մը գոյութիւն չունի, համոզում գոյացուած է թէ, եթէ այդ ամբաստանութիւնը չարամտութեան արդիւնք է և դաւադրի մը կողմէ կեղծ անուամբ յերիւրուած։

Հետեւարար Ազգ. Պարիսիրքարանս եղած այդ ամբաստանութիւնը ամբիծ զրպարտութիւն մը նկատելով, չեղեալ կը համարէ մատուցեալ այդ ամբաստանագիրը և զայս կը ծանուցանէ ի միտս ամենայն ժողովրդեան։

"ԱՐԲԱՔՆ ՁԻՕՍՆՈՒ"

Վիքթոր Իւկոյի այս գլուխ-գործոցը պիտի ներկայացուի այս կիրակի ցերեկ, Բըթի Շանի ձմեռնային թատրոնին մէջ։

Տոմսակները կը ծախուին Բերա, Լիւքսէմպուրկի քով Ճերմակեան դերձակատունը և Գալիս, Զաքմաքճըլար, Զարդարեան դրատուները։

ԳԲՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ ԿՈՉ ՄԸ

Զէնկիլէրէն յետոյ ծայր թշուառութեան մատնուած հայր մը խմբագրութեանս սիջոցաւ լրագրին կոչում մը կ'ընէ բարեսէր հանրութեան։ Ինք հիւանդագին վիճակի մէջ, գրեթէ բոլորովին անկարող է ո՛և է աշխատութեան և իր վրայ կը ծանրանայ երեք անչափահաս անմայր մանչեր մնուցանելու և դարմանելու հոգը։ Երեք զաւակներն ալ, չորս, ութ և տասը տարեկան, առողջ, կայտառ և կարմիր երեսներով անմեղներ են, կարօտութեան և չքաւորութեան յետին աստիճանին դատապարտուած։ Թշուառ հայրը, որուն արցունքներուն դժուար էր դիմանալ, կը թախանձէ իր երեք անմեղներուն սիրոյն համար ոպպէս զի գթութեան ձեռք մը կարկառուի իրեն, և կամ բարեսէր ուզասիր օրիորդներէ զրկուած ընտանիքներ բարեհաճին, յանուն գթութեան որդեգրել իր զաւակներէն մին կամ միւսը։ Ինչպէս ըսինք, տղայոց առողջութիւնը կատարեալ է և բժշկական մասնակցիկա քննութիւն մը իսկ հիւանդութեան ո՛և է նշան գտած չէ այդ հէգ պզտիներուն վրայ։

Գեղեցիկ առիթ մը ուրախացնելու անմիթիթար ծնող մը։

Հասցէ՝ Խմբագրատուն։

ՆՈՐ ԿՆՁՈՒՈՏՈՒԹԻՒՆ ՀՈՐԻԶՈՆԻՆ ՎՐԱՅ

ՔԱՐԱՏԱՂ ԶԻՆՈՒՈՐ ԿԸ ԴՐԿԷ

ԿՐԷՏԷ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ԿՅՈՒԻԼ Կ'ՈՒԶԷ

ԴԻՒԱՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄՆԵՐ

ԹՈՒՐՔԵԼԻՈՒԼԿԱՐ ԽՆԴԻՐԸ ԻՐԱՒԱԲԱՆԱԿԱՆ ՏԵՍԱԿԷՏՈՎ

Ռուսիա կ'առաջարկէ նոր վեհաժողով մը գումարել, որ պաշտօն պիտի ունենայ խորհրդակցիլ 1878ի Պերլինի Վեհաժողովին այն կէտերուն վրայ, որոնք կա՛մ չեն գործադրուած կամ հակառակ ոգւոյ գործադրուած են։

Այս մասին մեր կարծիքը հետեւեալն է.—

Կազմուելէն ի վեր, Պուլկարիա չէր դադրած Պերլինի Վեհաժողովին որոշմանց հակառակ վարուիլ. ըստ դաշնադրութեան պէտք էր որ Թուրքիոյ պարքին մէկ մասը վրան առնէր, մաս մը որ հայամատական պէտք էր ըլլար իր բնակչաց թուոյն. Պուլկարիա չգործադրեց այս պայմանը։ 1885ին Արեւելեան Բումելին իրեն հետ միացուց. ան միացում մը, որ հակառակ է Պերլինի Վեհաժողովին ոգւոյն և տառին։ Հիմա ալ նլաւ անկախութիւն հռչակեց, իւրացնելով 300 քիլոմէդր երկայնութիւն ունեցող երկաթուղի մը, զոր Թուրքիա չընել առած է իր սահմանը։

Մենք կը կարծենք որ գոնէ Մեծ Տէրութիւնները պիտի յարգէին իրենց որոշումները, իրենց ստորագրութիւնները։ Երկու օրէ ի վեր Աւստրիա այս կարծիքին որչափ սխալ ըլլալը կ'ապացուցանէ, կցելով իրեն Պոսնա և Հերսէք գաւառները, զորս պէտք էր վարէր մինչև որ այդ երկիրները խաղաղէին և զորս պէտք էր վերադարձնէր Թուրքիոյ։

Մեր կառավարութիւնը առ այժմ ներքին կենսական գործեր ունի կարգադրելիք և արդէն հին Վարչութիւնը ամէն բան այնքան քայքայած է որ մենք ի վիճակի չենք բռնի ոյժով արգիլել Աւստրիոյ և Պուլկարիոյ բռնաբարութիւնները. մեծ անբոհեմութիւն կ'ըլլար Պուլկարիոյ հետ իսկ պատերազմի բռնուիլ. այս պատճառաւ տրամադիր պէտք է ըլլանք ընդունելու համար Ռուսիոյ առաջարկութիւնը։

Բայց նոր Վեհաժողովին մասնակցելէ առաջ պէտք է որ Մեծ Տէրութիւններէն մեծագոյն մասը դաս զատ մեզ վստահացնեն թէ մեզ արդար դրամական հատուցում պիտի ըլլայ Պերլինի Վեհաժողովին բռնաբարեալ դաշնց առթիւ, այսինքն.—

Պէտք է որ Աւստրիա մեր պարտքին 12րդ մասը վրան առնէ, վասն զի 1878ին Պոսնա-Հերսէքի բնակչութիւնը Թուրքիոյ բնակչաց թուոյն 12րդ մասն էր. մերձաւորապէս պէտք է որ 8 միլիոն ոսկւոյ պարտք մը Աւստրիոյ անցնի։

Դարձեալ Պուլկարիոյ, անոր բնակչութիւնը Թուրքիոյ բնակչաց թուոյն 8րդ մասն էր. ուստի պէտք է որ ան ալ մեր պարտքին 12 միլիոն ոսկի վրան առնէ. ասկէ զատ պէտք է որ մեզ վճարէ հետաւեալ գումարները։ Առաջին, երեք միլիոն ոսկի, Արեւելեան Բումելիի տարեկան տուրքին համար, որ 170,000 ոսկի էր. եթէ հարիւրին 5,75էն այս գումարին դրամագլուխը հաշուենք, վերոգրեալ 3 միլիոն ոսկին կը գտնենք մերձաւորապէս։ Երկրորդ, ասոր վրայ պէտք է որ աւելցնենք Արեւելեան Բումելիի գրաւեալ երկաթուղիին գինը. այս գծին երկայնութիւնը 300 քիլոմէթրօ է, իւրաքանչիւր քիլոմէթրոյն համար 4 հազար ոսկի հաշուելով՝ կ'ունենանք 1,200,000 ոսկի։ Վերոյիշեալ երկու գումարներուն համայնը կը բարձրանայ 4,200,000 ոսկւոյ։ Ամփոփելով խօսքս կ'ըսեմ թէ մեր արդար իրաւունքն է որ Աւստրիա մեր պարտքէն 8 միլիոն ոսկի վրան առնէ, Պուլկարիա ալ՝ 12 միլիոն ոսկի. բաց ի ասկից պէտք է որ Պուլկարիա մեզ վճարէ բացէն 4միլիոն 200 հազար ոսկի։

Ինչպէս որ վերը ըսի, եթէ Մեծ Տէրութիւնաց մեծագոյն մասը մեզ ապահովեն որ նոր Վեհաժողովը վերոյիշեալ մեր արդար իրաւունքները պիտի ճանչնայ և գործադրել տայ, յայտնած միայն պէտք է որ Վեհաժողովին մասնակցինք, եթէ ոչ, պէտք չէ ոտներնուս երեսնք։ Այս կերպով գէթ Եւրոպացւոց արդարակորով մասին համակրութիւնը կը շահինք և մեր ներկայ և ապագայ սերունդները տեսնելով կարդալով այս անիրաւութիւնները կ'աշխատին որ մեր հոյրենիքը զօրանայ, որպէս զի այլ ևս մեզ անիրաւութիւն չըլլայ, և ինչպէս որ պատմութիւնը մեզ կ'ապացուցանէ դրպէս, երկիր մը միայն ազատութեամբ կը այ զօրանալ։ Ճարն մեզի համար օրինակ մը պէտք է ըլլայ։

Ե. Պ.

Քաղաքական հորիզոնը նոր ամպեր կ'ունենայ։

Օսմ. Յրդ զօրաբանակին հրամանատարը կը հեռագրէ պատերազմական նախարարութեան թէ Քարատաղ զինուորներ կը հաւախմբէ սահմանագուխին կից, Բէյլթերի ամրոցին մօտակայ բարձունքի մը վրայ, և թէ Քարատաղցի հովիներ սահմանագուխը կ'անցնին իրենց հօտերը արածել տալու չեղած չրջանակին մէջ։ Այս հեռագիրը հաղորդուեցաւ Մեծ-Եպարքոսութեան, որ յանձնարարեց Արտաքին գործոց Նախարարութեան Քարատաղի դեսպանատունէն բացատրութիւններ ուզել։

Միւս կողմէ հեռագիր կուգայ Աթէնքէ և Կրէտէէ թէ, Կրէտէցիք յայտարարած են որ նոյն կղզին Յունաստանի կցուած է։

Իշմիրէն կը հեռագրեն թէ ծովային նախարարութենէն եկած հրամանի մը վրայ Մէհիթիէ յանձնաւոր և երեք թորպիլնաւեր Սամոս պիտի մեկնին։

Պուլկարիոյ և Պոսնա-Հերսէքի խնդիրներն ալ այնպէս մնացած են։ Ո և է վճռական որոշում ձեռք չէ առնուած Եւրոպական տէրութիւններէն։ Ցարանա և Անգլիա որոշած են դեսպանախորհուրդ մը գումարել այս խնդիրը լուծելու համար։ Թուրք թերթերը կ'ըսեն թէ իրենք կ'ընդունին այդ տեսակ գումարման մը հեւանքները։ Ռուսիա ալ համաձայն կ'երեւի այս գումարման։ Բայց երէկ եկած հեռագիրներ կը ծանուցանեն թէ Աւստրիա-Հունգարիա և Գերմանիա չեն ընդունիր Պերլինի դաշնագիրը վերաքննելու համար կազմուած դեսպանախորհուրդ մը։

** Մեծ-Եպարքոսը հեռագիր-շրջաբերական մը ուղղեց բոլոր կուսակալութեանց, յայտնելով թէ Կայս. կառավարութիւնը ամէն միջոց ձեռք առած է որպէս զի ազատ ապարէզ չի գտնեն թշնամական զրոյցներ, որոնք կրնան ազդել և չփոթել հանրային կարծիքը։

** Բարիզի օսմանեան և աւստրիական դեսպանները արտաքին գործոց նախարար Մ. Բիլօնի յանձնեցին պաշտօնական շրջաբերականներ, որոնք երկի հաղորդուեցան բոլոր պետութեանց։

** Ցարանց Եօզէֆ կայսրը Եւրոպական վեհապետներու զատ զատ ինքնագիր նամակներ ղրկեց Պոսնա-Հերսէքի Աւստրիոյ միացման համար։

** Ցարանա Պուլկարիոյ և Պոսնա-Հերսէքի խնդիրներուն առթիւ պիտի միանայ Անգլիոյ և Ռուսիոյ քաղաքականութեան։ Ցարանական լրագիրները կը յայտարարեն որ, եթէ այսպէս այս կամ այն Տէրութիւնը կրնայ եղեր միջազգային դաշնագիր մը եղծանել, հետեւաբար Ցարանա ևս իրաւունք կ'ունենայ Ակժեզիրասի դաշնագիրը չեղեալ նկատել, և Մարոքի մէջ իր ուզածը գործել։

ՆԱԽԱՐԱՐԱՑ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

Առջի գիշեր անընդհատ երկու ժամ տեւեց Նախարարաց Խորհուրդը։ Որոշում արուեցաւ—ՍՊԱՍԵԼ։ Ներկայ էին Մեծ-Եպարքոսը, Ներքին, Արտաքին, Հանրօգուտ, Պատերազմական, Ծովային, Եվգաֆի Նախարարները ու Շեյխ-Իւլ-Իսլամը։ Որոշուեցաւ Պոսնա-Հերսէքի խնդրոյն համար տակաւին երեք օր, Պուլկարական խնդրոյն վրայ ալ՝քանի մը օր դեռ սպասել, մինչև որ Մեծ-Տէրութիւնց դիրքը ճշտուի։ Ինչպէս յայտնի է, Մեծ Տէրութիւններն ալ իրենց որոշումին համար, կ. Պոլսոյ դէպքերուն կ'սպասեն, եւ այս պարագան ինքնին ցոյց կուտայ թէ Բ. Դուռը կարելի եղածին չափ կը փափաքի պատերազմէ զգուշանալ։

** Աւստրիոյ տրուած բողոքախառն ծանուցագիրը խմբագրած են Նորատունկեան և Մավրօքորդաթօ էֆէնտիները։

ԽԱՌԱՂՈՒՈՒԹԵԱՆ ՆՇԱՆՆԵՐ

Թուրք թերթերը խիստ խաղաղասիրական լեզու մը կը բանեցնեն։ Ամենքն ալ կը յայտարարեն թէ աւելորդ ցոյցերու հեռամուտ պէտք չէ ըլլալ։ Թուրք Մամուլին և Թուրք Ժողովուրդին այս խաղաղիկ վարմունքը մեծ գոհունակութեան պատճառեր է Սոֆիայի մէջ։

ԱՒՍՏՐԻԱ ԿԸ ՑԱՄԱՌԻ

Վիեննայէն կը հեռագրեն թէ Աւստրիա Պալքանեան ժողովին ա՛յն ատեն միայն պիտի մասնակցի, երբ Մեծ Տէրութիւնք կանխաւ հաւանին Պոսնա-Հերսէքի միացումին։

Ռուս մամուլը համակրութեամբ կը խօսի Պուլկարիոյ անկախութեան վրայ, թէպէտ առանց բացատրի ոգեւորութեան։ Նոյն Վրէմիա կ'ըսէ թէ այս գործը բարոյական մեծ արժէք ունի Պուլկարիոյ համար, բայց առանց գործնական օգուտի։ Պօլսոյ դիտել կուտայ թէ Պուլկարիա կրակէն չգանակները կը քաշէ Գերմանիոյ Պալգանեան քաղաքականութեան համար։ Զինուորական Բէյ թերթը անկախութեան յայտարարութիւնը խիստ տրամաբանական կը գտնէ։

ՑՈՒՑԵՐԸ. —

Ցուցարարներու թափօր մը առՁի օր Պոլսոյ կողմը պատերազմական պաշտօնատան և Օսմ. քամիդէին առՁև ցոյցեր ընելէ և կառավարութեան վատութիւն յայտնելէ ետք, անցան Բերա, և անգլիական ու ֆրանսական դեսպանատանց առՁև համակրական ցոյցեր ըրան։

** Երէկուց գացող թափօր մը՝ մեծ մասամբ սօֆթաներէ բաղկացած, Պալատին առՁև ծափահարեց և Սուլթանը պատուհանին առՁև երեւցաւ։ Հօճա մը խրատեց Վեհապետէն որ Ֆաթիհի մէջ բացուած երկու կապելաներ փակուին, Իսլամ կիները երեսնաց չպտտին և իսլամական օրէնքներն ու պատուիրանները պահուին պահպանուին։ Սուլթանը հետեւեալ կերպով պատասխանեց. «Զաւակներս, Դանլիճին պիտի յանձնարարեմ ինչ որ ըսիք հիմա։ Ես ալ ձեզի հետ պիտի աշխատիմ, ձեռք ձեռքի տուած»։ Սուլթանին խօսքերը ընդունուեցան ծափահարութիւններով։ Ցեստոյ ամբոխը հեռացաւ։

** Ուրիշ թափօր մը անոյշ մարդոցմէ, Բէյօր Ալիի առաջնորդութեամբ, Ֆաթիի մզկիթին մէջ սահմանադրութեան և ազատութեան դէմ ցոյցեր ընելէ ետք, Պալատ գնաց և ցոյց ըրաւ։ Հաստատուած է թէ այդ Բէյօր Ալին յիմարանոցէն փախած խենթ մըն է։ Թէ՛ Բէյօր Ալին և թէ իր գլխաւոր համախոհները բանտարկուեցան։

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

Անաւասիկ այն հեռագիրները որոնք փոխանակուեցան Ցարտինանց թագաւորին եւ կայսերական կառավարութեան միջեւ.

ՍՈՖԻԱ, Հոկտ. 5, իրիկուն, ժամ 4.20

Վեհափառ Սուլթան, Եղբարդ.

Վեհափառ Տէր. անկեղծ անձնուիրութիւնը և խորին յարգանքը զորս միշտ տածած եմ հանդէպ Ձերդ Կայս. Վեհափառութեան, այն բարեացակամութեան համար զոր ցոյց տուած էք ինձ հանդէպ, պարտք կը դնեն վրաս ծանուցանել Ձերդ Վեհափառութեան թէ առաջնորդուած Պուլկար ժողովուրդին այն անդիմադրելի փափաքէն, որով կ'ուզէ միանգամ ընդ միշտ վերցած տեսնել բոլոր այն պատճառները որ ցարդ կապածներ և անվստահութիւն առաջ բերած էին Կայսրութեան և Իշխանապետութեան միջև, առիթ ըլլալով այս կերպով արգելքներ դնելու զարգացմանը և ամրապնդմանը դէմ այն անկեղծ բարեկամական յարաբերութեանց զորս հարկադիր կը հանդիսացնեն իրենց փոխադարձ շահերը, այսօր, հպատակելով ժողովուրդին փափաքին, Պուլկարիան հռչակեցի բացարձակապէս անկախ թագաւորութիւն։ Պուլկար ժողովուրդը և ես խորապէս համոզուած ենք թէ Ձեր Կայս. Վեհափառութիւնը չպիտի մերժէ իր բարեացակամութիւնը մեզ նը կատմամբ, և պիտի հաստատէ ժողովուրդին այս ձեռնարկը։ Կը հարձակիմ հաւատալ Ձեր Վեհափառութեան, իմ ժողովուրդիս հետ, թէ միշտ խորին երախտագիտութիւն պիտի տածենք Ձեզ նը կատմամբ, և պիտի պահենք խորին համակրութեան և անկեղծ բարեկամութեան զգացումներ հանդէպ Օսմանեան ժողովուրդին։

ՖԷՐԴԻՆԱՆԴ

ՊԱՏԱՍԽԱՆ

Հոկտ. 6, 1908

Նորին Արքայական Բարձրութիւն Իշխան Պուլկարիոյ.

Ն. Կայս. Վեհափառութիւն Սուլթանը, իմ Օգոստափառ Տէրս, բարեհաճեցաւ Բ. Դրան հաղորդել այն հեռագիրը որով Ձերդ Արքայական Բարձրութիւն կը բացատրէ այն պատճառները, որ զինքը մղեր են անկախութիւն հռչակելու և Պուլկար Իշխանապետութիւնը թագաւորութեան բարձրացնելու։ Գնահատելով հանդերձ անձնուիրութեան և անկեղծ բարեկամութեան այն հաւատիքները զորս Ձեր Արքայական Բարձրութիւնը կը յայտնէ հանդէպ Ն. Կայս. Վեհափառութեան Սուլթանին և Օսմ. ժողովուրդին, պէտք կը զգամ Ձեզ յայտնելու այն զարմանքը, զոր զգացին Գերութիւնը և Օսմանեան ժողովուրդը Ձեր այն ձեռնարկին վրայ որ բոլորովին հեռու է կայսրութեան և Իշխանապետութեան մինչև դաշնագիրներով հաստատուած յարաբերութիւններէն։ Ձեր Արքայական Բարձրութիւնը չանգիտանար թէ երկու երիտիրերուն միջև փոխադարձ յարաբերութիւնները կարգադրուած են Պերլինի դաշնագրին տրամադրութիւններով և ուրիշ ինչագրային պայմանագրութիւններով, և թէ Պուլկարիա չի կրնար ինքնագլուխ գործել գոյութիւն ունեցող որոշումներուն բացարձակապէս հակառակ եղանակաւ։ Կայս կառավարութիւնը ուրիշ բան չի կրնար ընել, այլ վերապահել իր իրաւունքները, որոնք եղծուեցան այսպիսի ձեռնարկի մը հետեւանքով, սպասելով որ տրուի որոշում մը՝ հիմնուած իր չարերուն գնահատմանը վրայ, համաձայն այն վեց Տէրութեանց հետ՝ որ ստորագրած են Իշխանապետութեան կացութիւնը որոշող դաշնագիրները։

Վարչապետ ՔԷԱՄԻԼ

×

Անաւասիկ այն օրէպարեակաը զոր Բ. Դուռն ուղղեց Պերլինի դաշնագիրը ստորագրող պետութիւններուն.—

Օսմանեան Կառավարութիւնը ամենամեծ զարմացումով իմացաւ թէ Պուլկարիոյ իշխանը Թռնովոյի մէջ անկախ հռչակեր է Իշխանապետութիւնը, և զայն թագաւորութեան բարձրացուցեր է։ Իշխանին այս անակնկալ արարքը, որ եղծում մը է Պերլինի դաշնագրին, չէ հաստատուած ա՛ և է իրողութեան վրայ որ կարնայ զայն բացատրել։ Անտեսելով այս դաշնագրին տրամադրութիւնները, իշխանական կառավարութիւնը արհամարհանք ցոյց տուաւ հանդէպ միջազգային իրաւանց, հանդէպ իր յանձնառութիւններուն և ընդունած եղաւ մեծ տերութեանց կողմէ իրեն տրուած խորհուրդները։ Ուստի, Օսմանեան կառավարութիւնը, իբր Պերլինի դաշնագիրն ստորագրած տերութիւն, և յանուն Նորին Կայսերական Վեհափառութեան Սուլթանին, Գերիշխան վեհապետին Պուլկարիոյ և վեհապետին Արեւելեան Բումելիի, ուժգնապէս կը բողոքէ Ֆերդինանտ իշխանին ընթացքին դէմ, և կոչում կ'ընէ Պերլինի դաշնագիրը ստորագրող Պետութիւններուն և կը հրաւիրէ զանոնք ըստ կարելւոյն չուտ միջոցներ ձեռք առնել, զոր օրինակ, գումարել դեսպանախորհուրդ մը, քննելու համար Պուլկարիոյ և Արեւելեան Բումելիի մէջ օրինական կարգն հաստատելու պայմանները, և պահպանելու համար այն այլազան չահերը զորս միջազգային դաշնագիրներ կ'ապահովեն Թուրքիոյ։ Կայս. կառավարութիւնը կրնար զենքի դիմել, ինքն իսկ ապահովելու համար իր իրաւունքները, բայց ամէն բանէ առաջ յարգող լլալով դաշնագիրներուն, և ուզելով պահպանել խնդրոյ առարկայ ընդհանուր չահերն և եւրոպական խաղաղութիւնն անվթար պահելու միաձայն պէտքը, կ'ուզէ խոյս տալ այսպիսի ծայրայեղութենէ մը, և կը դիմէ Մեծ Տէրութեանց ու հանդարտութիւն կ'սպասէ անոնց տալիք որոշումներուն։ Այսուհանդերձ կը բողոքէ Պերլինի դաշնագրին խաթարման դէմ, և իրեն կը վերապահէ ամենաուժգին կերպով այն իրաւունքները զորս իրեն կուտան այս դաշնագիրը, եւ անոր յարակից միջազգային պայմանագրութիւններ։

ԷՋ ՄԸ ՊՈՒԼԿԱՐՆԵՐՈՒՆ ՀԻՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵՆԷՆ

Պուլկարներուն ծագումը և հին պատմութիւնը, ի՛նչ կերպով որ կրնանք քաղել Բիւզանդական հեղինակներէն, հիմա ըստ բաւականի ծանօթ են Շեթերթերի և Շաֆարիքի աշխատութեանց շնորհիւ։ Եւրոպական մատենագիրներու կողմէ այս ժողովուրդը առաջին անգամ յիշատակուած է Քրիստոսէ առաջ 485 թուականին. բայց ա՛ւելի հին ատենները անոր վրայ խօսուած է Հայոց պատմութեան մէջ։ Վաղարշակ թագաւորին ժամանակէն սկսեալ, 149-127 (Քրիստոսէ առաջ), և քիչ վերջը Արշակ Ա.ի ատեն, 127-114 (Քրիստոսէ առաջ), բազմաթիւ Պուլկար խումբեր, ներքին դատերազմներէն իրենց երկրէն վռնտուելով, քանիցս գացին հաստատուիլ Հայաստանի ա՛յն մասին մէջ, որ կը գտնուի Երասխի հիւսիսային կողմը։ Այդ ժամանակէն ի վեր Պուլկարները ծանօթ եղան Հայաստանի մէջ իբրև բազմաթիւ ժողովուրդ մը, որ կը բնակէին Կովկասի միւս կողմը։ Կ'երեւի թէ Պուլկարներուն սկզբնական հայրենիքը եղած է Վոլկայի շրջակայ երկիրը դէպ ի Քազանի գետաբերանը, Ուրալեան Ուկիրոյ արեւմտեան սահմաններուն վրայ։ Ուկիրոյ բնիկներուն պէս ասոնք ալ կը վերաբերին Ֆիննական արմատին, ուստի դիւրաւ շըփոթուած են Հոներուն հետ, որոնց միացած էին արդէս անոնց դէպ ի արեւմուտք արշաւանքներու ատեն։ Բիւզանդական քրոնիկագիրները կը նշանցնեն զանոնք Հոներուն հետ։ Արաբները միջին դարու մէջ առեւտրական յարաբերութիւններ ունեցան կասպից ծովուն հիւսիսակողմի երկիրներուն հետ։ Վերջապէս հին Ռուս քրոնիկագիրներուն ըսածին, ինչպէս նաև Իտալական պատմագիրներուն համեմատ, Պուլկարները կը վերաբերին ժողովուրդներուն ա՛յն բազմաթիւ ընտանիքին, զոր Սլաւք կը յորջորջեն Զուտ կամ Սկիւթացի անունով։ Ժողովուրդներ՝ որոնք վաղեմի ժամանակներուն գրաւեցին Արեւելեան Եւրոպայի բեւեռային մարզերը և Ուրալ լեռներուն երկու դարատափերը, և զորս արդի ազգագիրները միացուցած են «Ֆիննական ժողովուրդներ» անունին տակ։ Հետեւաբար ցեղակից են Ուկրիոյ Հոներուն, ինչ որ արդէն ցոյց կուտան անոնց հին յարաբերութիւնները Խուբիկուր և Կոնտուր Հոնական ցեղերուն հետ։

Ե. դարէն սկսեալ Պուլկարական մեծ գաղթականութիւնը սկսաւ Տօնի բացասանաներէն։ 555ին Պուլկարք հպատակ եղան Ավարներուն, որոնք իրենց կարգին անցան Ալոկայէն, և հեղեղի պէս տարածուեցան Սարմատական դաշտերուն ընդարձակ տարածութեան մէջ։ 635ին վերստացան իրենց անկախութիւնը, և ընդ ոլուլ (678ին) Խազարներու ճնշումին տակ գունդագունդ խուժեցին դէպ ի Դանուբ, խուժեցին Միւսիոյ մէջ, հպատակեցուցին Սլաւական ծագում ունեցող ցեղերը, որոնք իրենցմէ առաջ այդ գաւառը գրաւած էին, և հոն հիմնեցին թագաւորութիւն մը՝ որ հինգ դարէ աւելի տեւեց։

Պուլկարք Պալքանի հիւսիսային և Հարաւային կողմը բնակիչներուն արմատ սկսան կազմել։ 678ին էր որ, ինչպէս վերը ըսինք, Վոլկայի եզերքներէն Դանուբը անցան առաջնորդութեամբ Ասբարուխ Խանին, Սլաւներուն միացան Բիւզանդական կայսրութեան դէմ, և յաջողեցան մէկ խումբի ձուլել Մէզէյցի, Թիմօչան, Մօրավի, Սմոլեան, Տրակովիչի, եւն. ցեղերը։ Իրենց առաջին վեհապետները Ուրալեան անուներ կը կրեն. Քրում, Օմօրթակ, Սուրսուպոլ, Աչօկաթօուր։ Երեք լեզու կը խօսէին. Ցունարէն, Սլաւերէն և Պուլկարերէն. բայց բուն արշաւողներուն լեզուն քիչ ատենէն անյայտ եղաւ, և չատ քիչ հետք թողած է արդի պուլկարերէնին մէջ։ Քրում (802-807) իր յաղթական զէնքերը մղեց մինչև Կ. Պոլսոյ դուռները։ Իր յաջողութիւնն սին, Գօրիս կամ Պոկորիս, քրիստոնէութիւնը ընդունեց (864), տակաւ առ տակաւ, հակառակ Պոյարեանուն ապստամբութեանց, Պուլկար ժողովուրդը վերապահին օրինակին հետեւեցաւ։ Սլաւ տարրը քրիստոնէութեան չնորհիւ՝ վերջնապէս գերակշռեց դիրքը բռնեց և իրեն մէջ հալեցուց Ուրալեան տարրը։ Սիմէոն Մարը (893-927) աճեցուց պուլկարական հողը, իր սահմանագլուխները տարածեց մինչև Իպար, Սավ, և մինչև իսկ տիրեց Վալաքիոյ և Մաճառաստանի մեծ մասին։ Իր մայրաքաղաքը հաստատեց՝ Պրէսլավ, որուն անունն աւերակները ցարդ կը տեսնուին Շումէնի մօտ, և իր ժամանակի ամէնէն գիտուն իշխանուհին մին եղաւ։ Իր որդին՝ Բէդրոս՝ կարգուեցաւ Բիւզանդական իշխանուհիի մը հետ։ Յաջորդաբար Պուլկարիոյ վրայ յարձակեցան Ռուսք, Յունք, Սերպիացիք, Բէշենեկները։ Տաններորդ դարուն վերջը Վասիլ Բ. Բիւզանդական կայսրը Պուլկարապան տիտղոսը ընդունեց։ Այդ թուականին Պուլկար Պետութեան մայրաքաղաքը հաստատուած էր Օսիրիա, Մակեդոնիոյ մէջ։ 1018էն 1196, Պուլկարիա պատանի եղաւ յունական կայսրութեան։ Իսահակ Անգելոսի թագաւորութեան միջոցին, երկու Պոյարներ (պուլկար ազնուական ցեղապետ), Եուվան և Բէկթի Ասէն, յաջողեցան ազատել իրենց երկիրը և ազգային թագաւորութիւն մը հիմնեցին որ տեւեց մինչև 1257։ Ազատագրուած Պուլկարիոյ մայրաքաղաքը եղաւ Թռնովօ։ Վերջին Ասէնեանին մահէն վերջ Պուլկարիա դարձեալ ինկաւ։ Սերպ Զար Ուշեղ Տուշան մասամբ գրաւեց Պուլկարիան, Մակեդոնիոյ ալ տիրելով։

Սերպերը այս վաղանցուկ գրաւման յիշատակին վրայ կրթնելով՝ այսօր յաւակնութիւն ցոյց կուտան Մակեդոնական հողին համար, ուր իրենց ցեղը շատ աննշան փոքրամասնութիւն մըն է։ Միւս կողմէն ալ Թուրքերը գրաւեցին Ֆիլիպէն։ Երկիրը երկու թագաւորութեանց բաժնուեցաւ, մէկուն մայրաքաղաքը Թռնովօ, և միւսինը Վիթին։ 1382ին Թուրքերը մտան մինչև Սոֆիա։ Սերպ Պետութեան անկումէն վերջ (1389) տիրեցին Թռնովոյի և Եուվան Շիշման Զարը անյայտ եղաւ, սպանուելով կամ գերի բռնուելով (1393)։ Վիթին առնուեցաւ 1396ին։ Իր անկումով վերջացաւ նաև Պուլկարական անկախութիւն։ Քաղաքական իշխանութիւնը անցաւ Օսմանցիներուն ձեռքը։ իսկ հոգեւոր իշխանութիւնը յունական կղերին, որ կամաց կամաց յաջողեցաւ վարել Պուլկար քահանաները բոլոր բարձր պաշտօններէն. բազմաթիւ Պուլկարներ Մահմէտական եղան։ Ասոնց սերունդները Իսլամ են տակաւին։ Բօսնա անունը կը կրեն և ի՛ապրին Հիւսիսային Պուլկարիոյ մէջ։ Ասոնց արու զաւակներէն էր որ մեծ մասամբ կը կազմուէր Եէնիչէրիներուն գունդը։

Ասկէ անդին ծանօթ է Պուլկարիոյ ժամանակակից պատմութիւնը։

ՊՕՅՔՕԹ ԱՒՍՏՐԻՈՅ ԴԷՄ

Կ. Պոլսոյ մէկ քանի վաճառականներ, որոնք կարեւոր գործառնութիւններ ունին աւստրիական գործարաններուն հետ, Սալանտա հասաքուելով, որոշեր են աւստրիական ապրանք չգնել, և եթէ պիտի առնեն եղեր իրենց տուած մէկ քանի միլիոն քուրօնի յանձնարարութիւնները։

Իպտամ մաքսային պատերազմ մը կը յորդորէ Պուլկարիոյ դէմ։

** Երէկ, Պոլսոյ զանազան կողմերը յայտարարութիւններ փակցուած էին, որոնցմով յորդոր կը կարդացուէր առաւոտուր չընել գերմանական և աւստրիական վաճառատուններէ (ինչպէս Շեթֆն, Մայեր. Թիրինկ Օրօզի Պաք, Պաչար Ալլման այլն), որովհետեւ Գերմանիան և Աւստրիան էին Պուլկարիան դրդիչները։ Այս յայտարարութիւններուն մէջ կը յիշուէին այն բազմաթիւ վնասները զորս այդ երկու կառավարութիւնները հասցուցած էին երկրին։

ՑՈՎԱԿԻՄ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ԴԻՐՔԸ. — Ցունաց Պատրիարքին դիրքը խախտած է, կ'ըսէ տեղական թերթ մը։ Հակառակ իր բարեկամաց ջանքերուն, կը վախցուի որ իր բարեկամները պիտի չյաջողին պաշտպանել զինքը։

ՆԵՂՈՒԻՑՆԵՐՈՒ ԽՆԴԻՐԸ.—Թէեւ ըսուեցաւ որ Ռուս կառավարութիւնը խնդիր կ'ուզէ յարուցանել նեղուցներու մասին, բայց այս լուրը կը հերքէ Թանին։

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ՖՐԱՆՑ-ԵՌՈՂՍՊԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԲԷՆԹԱ, 8 հոկտ. — Ֆրանց-Եռողսպի կայսր կէս օրին ընդունեց հասարակութեանց պատուիրակները։ Պատասխանելով երկու պատուիրակութեանց նախագահներուն ուղերձին, կայսրը չնորհակալութիւն յայտնեց և ասպէս յայտարարեց.—«Պատուիրակութեանց գումարումը այս անգամ պատահեցաւ դէպքի մը որ կը նշանակէ երաշխաւորութիւն մը միապետութեան արդի ստացուածքներուն, քանի որ երեսուն տարիէ ի վեր Օսմանա-Հերսէքը մեզի միացնող կապերը անլուծելի են։ Իմ կառավարութեան անխոնջ և յաջողութեամբ պսակուած ջանքերը այդ երկրին մէջ հասցուցին այնքան բարգաւաճ կուլտուրական առաջդիմութիւն մը որ ժողովուրդը կրնայ այժմ կոչուիլ օգտակարապէս մասնակցելու երկրին գործերուն, և թէ սահմանադրական և իրենց պէտքերուն յարմար հասատատութեանց ստեղծումը կրնայ կատարուիլ։ Սակ

"ՄԱՆԶՈՒՄԻ"Ի ԹԵՐԹՈՆԸ (26)

ՄԱԳԻՍԻ ՏՕՐԳԻ

ԸՆԿԵՐՆԵՐԸ

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ՄԵԾ ՎԷՊ

Ա. ՄԱՍ

Ժ.

—Շատ պիտի յոգնի, յարեց Իէկօրբանը լմնցուց զինքը...առաջ աւելի պընդակազմ էր... արդէն չէ վարժուած այսպիսի կեանքի մը... կարծեմ թէ թոքերը ինչուան են:

—Որու աղջիկն է, հարցուց մայրը:

—Կայուածատիրոջ մը աղջիկը. հայրը շատ հարուստ է, անպիտանին մէկն է, հարկաւ գիտես որ զիրաք շատ կը սիրեն և կուզեն ամուսնանալ իրարու հետ:

—Ո՛վ:

—Բաւէլ և ինքը... այո: Բայց եկու տես որ երբեք չպիտի կարենան, երբ Բաւէլ աղատ է, ի՞նք բանան է և այսպէս փոխադարձաբար...

—Չէի գիտեր, պատասխանեց մայրը լռութենէ մը ետք: Բաւէլ ինաւ իր վրայ չխօսիր:

Եւ աւելի մեղքցաւ երիտասարդուհիին վրայ:

—Պէտք էիր ընկերանալ անոր, յարեց ակամայ հակակրութեամբ մը հիւրին նայելով:

—Անկարելի՛ էր, պատասխանեց Իէկօր հանդարտօրէն: Անագին գործ ունիմ հոս ընելիք, և պէտք է որ ամբողջ օրը քալեմ առանց կանգ առնելու: Ցնաճելի բան է ասիկա, մանաւանդ ինծի պէս դժուար առնչութիւն ունեցող մարդու մը համար:

—Ինչ ջաղ աղջիկ, յարեց մայրը, տարտամօրէն մտածելով Իէկօրի քիչ մը առաջուան ըսածին վրայ:

Այդ լուրը իր աղջէն տարբեր բերանէ մը լսելուն նեղուած էր, ուժգնօրէն չընդունելիները խանգաւ ու յոնքերը պատռեց:

—Այո՛, ըսաւ Իէկօր գլուխը ցնցելով: Կը տեսնամ որ կը մեղքնաս... անկեղծօրէն խօսելով ոչ ոք քու դէզ կենք մը կը վարէ... մօտերս բարեկամներէս մէկը աքսորէն վերադարձաւ... Նիժնի հասած ատեն կինը և տղան Սմօլենսք իրեն կը սպասէին, և երբ Սմօլենսք հասաւ, արդէն անոնք Մոսքուայի մէջ բանտարկուած էին: Հիմա Սիպերիա երթալու կարգը կընոջ եկաւ... Ես ալ կէն մը ունէի ազնիւ արարած մը... բայց հինգ տարի այսպիսի կեանք մը զինք գերեզման առաջնորդեց...

Մէկ ուսմամբ պարպեց թէյի գաւաթը և սկսաւ ճառել: Իր բանտարկութիւնները և աքսորանքը պատմեց, Սիպերիոյ սոսկալի վրայ խօսեցաւ, բանտերու մէջ եղած ջարդերը նկարագրեց... մայրը անոր կը նայէր զարմանալով որ այսքան տառապալից կեանք մը այսքան հանդարտօրէն և պարզութեամբ կը նկարագրէր.

—Լաւ, հիմա մը խնդրին դանք...

Իէկօրի ձայնը փոխուեցաւ, դէմքը աւելի լուրջ դարձաւ: Բէյակէի հարցուց թէ ինչպէս ան կարող էր գրքոյկները գործարանէն ներս մտցնել, մայրը զարմացմամբ տեսաւ որ ամէն մանրամասնութիւն գիտէր:

Ցատոյ, խնդիրը կարգադրելէ ետք, նորէն իրենց գիւղին վրայ խօսեցան: Մինչ Իէկօր կը կատակէր, Բէլակէ իր անցեալ կեանքը կը վերյուշէր, կեանք մը որ արտակարգօրէն ճահճ մը կը թուէր իրեն: Մայրը անասելի և խորհրդաւոր վիշտով մը կը մտածէր այդ կեանքին վրայ: Իր առջև ցցուեցաւ մաքուր և յանուն դիմագիծերով աղջկան մը սիրուէթը որ կը քալէր ձիւնի ծուէններուն տակ, յոգնած և մինաւորիկ: Եւ իր տղան պզտիկ վանդակավոր սենեակի մը մէջ բանտարկուած էր... Թերեւս այս պահուս չէր քնանար դեռ: Անտարակոյս կը խորհէր, իր մօրը վրայ չէր մտածեր, որովհետև աւելի սիրելի էակ մը կար, անձեւ ամպի մը պէս դժնդակ խորհուրդներ կը սողոսկէին և ուժգնօրէն սիրտն կը պաշարէին:

—Ցոգնա՛ծ ես, մեծ մայր, երթանք պառկինք ըսաւ Իէկօր ժպտելով:

Բարի գիշեր մաղթեց Իէկօրի և խոհանոց անցաւ սիրտը դառնութեամբ հառակուած:

Ցաջորդ առաւ, թէյ խմած ատեն, Իէկօր ըսաւ.

—Եթէ քեզ բռնեն և հարցնեն թէ ուրկէ առիր այս հերեթական գրքոյկները, ի՞նչ պիտի ըսես:

—Ամիկա ձեզի չի վերաբերիր, ահա պատասխանս:

—Այո՛, սակայն երբեք չպիտի ուզեն համոզուիլ, պատասխանեց Իէկօր, խորապես համոզուած են անոնք թէ առիկա իրենց կը վերաբերի, երկար հարցաքննութեան մը պիտի ենթարկեն քեզ:

—Բայց ես բան մը չպիտի ըսեմ:

—Բանա պիտի դնեն քեզ:

—Իրաւ. կ'ըսես: Աստուծոյ չնորհիւ դէթ օգտակար պիտի ըլլամ, բան հառաչելով: Ո՞վ պէտք ունի ինծի, ո՛չ ոք: Եւ այլևս չեն չարչարեր... այնպէս չէ՞:

—Հըմ, չպիտի չարչարեն քեզ... բայց քեզի պէս կին մը պէտք է զգոյշ ըլլայ:

—Զենէ չենք կրնար սորվիլ այդ զգուշաւորութիւնը:

Իէկօր լուռ մնաց, և սկսաւ սենեակը չափչփել. յետոյ մօրը քով եկաւ և ըսաւ.

—Դժնդակ բան է, մեծ մայր, կ'զգամ որ դժնդակ բան է:

—Ամէնքն ալ այդպէս են, պատասխանեց ձեռքի շարժում մը ընելով: Թերեւս հակազդեցութեան համար աւելի դիւրին է: Բայց ես կը հասկնամ քիչ մը թէ ինչ կ'ուզես այս ազնիւ մարդիկը:

—Ես քանի որ կը հասկնաք, մեծ մայր, օգտակար էք, ամէնո՛ւն, ամէնո՛ւն, յայտարարեց Իէկօր լրջօրէն:

Բէլակէ անկարգ մը նետեց Իէկօրի վերայ և ժպտեց:

Կէս օրուան մօտ հանդարտ և ծանրաքարշ երեւոյթով չփակին մէջ գրքոյկներ սահեցուց: Իէկօր Բէլակէի ճարտարութիւնը տեսնելով գոհունակութեամբ աղաղակեց.

—Զէ՛ր կուլ, ինչպէս կ'ըսեն գերմանացիք երբ գարեջուրի տակառ մը կը պարպեն: Գրականութիւնը չէ կերպարանափոխած քեզ, մեծ մայր, միշտ ազնիւ կին մը մնացեր ես, Թող աստուածները օրհնեն ձեռնարկդ:

Կէս ժամ ետք, նոյն պաղարիւնութեամբ, իր բեռան ծանրութեան տակ կքած, մայրը գործարանին դրան առջևն էր: Երկու պահապաններ գործաւորուհիներու կատակներէն և ծաղրանքէն զայրացած՝ բակէն ներս մտնողները կը քննէին: Անկէ քիչ հեռու ոստիկան մը կը պարբերէր, ինչպէս նաև խուզափող աչքերով, կարճ սրունքներով, շառագոյն դէմքով մէկը, մայրը աչքին պոչով զայն կը դնէր, կը գուշակէր որ լրտես մը էր:

Գանգուր մազերով բաթբոհասակ երիտասարդ մը զինք խուզարկող պահապաններուն կը պոռար.

—Գլխուն մէջ փնտռեցէք և ո՛չ գրբոպաններուն մէջ, կրկներ:

Պահապաններէն մէկը պատասխանեց.

—Գլխուդ մէջ ոչիչն զատ բան չը կայ:

—Ոյի՛լ փնտռեցէք, ձեզի վայելուչ գործը ատ է:

Թարգմ. Դ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ

(Շար.)

AU RENARD BLEU

„ԿԱՊՈՅՏ ԱՂՈՒԵՍ"

Մ. ՀԱՒԻՄՈՎԻՉ

ՄՈՒՇՏԱՆԱՎԱՃԱՌ

Բէրա, Մեծ փողոց, Սիւրիական Շուկայ, թ. 8

Ռուս դեսպանատան դէմ

ՄԵԾ ՄՔԵՐՔ ՆՈՐՈՒԹԵԱՆՑ

ԱԶԱՆՈՑԻ, ՑԵՌՆԱՄՈՒՇՏԱՆԻ,

ԻՊՕԼԻ, եւլն.

Նորոգութիւններ և փոփոխութիւններ թնամքով.

ՁԵՂՁՈՒՆԴ ԳԻՆԵՐՈՎ

Փեռուր եւ ադուսամազ կոփոով

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ,

Մուշտակեղէններու և ձերմակեղէններու պահպանում ամառուան միջոցին

Բացառիկ ապահովութիւն ուտիճներու դեմ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԿՍԵՌ ԿՐԹԱՐԱՆ

ԵՒ ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶ

ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԵՒ ՑԵՐԵԿԵԱԼԵ

Երկսեռ կրթարանիս դասերը սկսած են կանոնաւորապէս: Ուսուցչական մարմնոյն վրայ աւելցած է նաև ծանօթ դասատիրակ ուսուցչուհի Օր. Անժէլ Փափազեան: Իսկ աղջկանց ձեռագործի համար պարտնոնի կոչուած է Օր. Սիրանոյշ Սեբոքեանը որ պիտի հսկէ նաև գիշերօթիկ աղջկանց վրայ:

Վարժարանիս դասի պատրաստութեան և արդիւնաւորութեան համար որոշուած է Սեպտ. 20էն սկսեալ տրձակուրդէն յետոյ սերտողութեան ժամեր յատկացնել, որ ժամուն պիտի հսկէ վարժարանիս աւագ ուսուցիչը Արսենակ էֆ. Պաղտասարեան. Ծնողքներէն անոնք որ կը փափաքին իրենց զաւակները գիշերային աշխատութեան մասնակից ընել, կը խնդրուի որ բարեհաճին իմացնել անձամբ կամ նամակաւ վարժարանիս Տնօրէնութեան:

Լեզուաց մեծ կարեւորութիւն տրուած է, կը դասաւանուն բացի մայրենի ուսուցիչներէն՝ Կուրտիկեան, Զրաքեան, Շամատանեան էֆ.ները, և Օր. Պայծառ Տայեան որ կ'ասանդէ անգլիերէնը կատարեալ ձեռնհասութեամբ:

Գեղարուեստի ճիւղը յանձնուած է Խաչիկ էֆ. Թահթաճեանի:

Դաշնակի, ջութակի դասերը խնամով կ'ուսանցուին Բաբէլեան և Սիմոնեան էֆէնտիներու կողմէ:

Աշակերտաց բարեկրթութեան և առողջապահութեան մասնաւոր ուշադրութիւն կ'ընծայուի, գիշերօթիկներու լաւ սնունդի մասին հոգ կը տրուի:

Անոնք որ կը փափաքին իրենց զաւակները յանձնել վարժարանիս խնամոց, թող բարեհաճին դիմել վարժարան, Տրնօրէնութիւնը պատրաստ է ամէն տեսակ բացատրութիւն տալ: Ընդունելութեան պայմանները դիւրամատչելի են:

Հիմնադիր-Տնօրէն

ՊՕՂՈՍ Ե. ՊԷՋԱՃԵԱՆ

Մարիգիգիւղ, 1908 Սեպտ. 10

Առաջին այցելութիւնը ՁՐԻ է

ՏՕՔԹՕՐ

ԳԱՌԼՈ ՑԱԿՈԲԵԱՆ

ԱԲՐՈՏԻՊԵԱՆ

ԵՒ

ԾՆՆԴԱԿԱՆ ԳԻՐԾԱՐԱՆԱՑ

ԱՒՏԵՐՈՒ ԱՆՍԻՋԱԿԱՆ ԴԱՐՄԱՆՈՒՄԸ

Ծննդական և աբորտիական գործողութիւններու հիւանդութիւններ մասնագէտ բժիշկ Տոքթ. Փաշա Յակոբեան գիտական վերջին նորութիւնից շնորհիւ առանց յաւելեալ պատճառելու ենթակայութեան հիմնապէս կը բժշկէ փրկակարգը, հին և նոր լեծմատիզմութիւնը, առնական անկարգութիւնը և սեռական հիւանդութիւնը, ինչպէս նաև երկու սեռի վերաբերեալ աբորտիական և ծննդական հիւանդութիւնց ամէն տեսակները և կանանց սրգանդային հիւանդութիւնները.

Ամեն օր, կէս օրեն վերջ, բացի կիրակի օրեն, կը գտնուի Պանոնի-Փարու, բարարապետ. հատի Գէորգ անկիւնը, թիւ. 18, Մեհրամեան-ճեռա-Պաքէր դեղարանը:

Ուրբաթ օրերը ձրի

ԳՈՐԾԻ ՄԱՐԴՈՑ

Անոնք որ Հին Ռեժիմի ատեն դասակը ունեցած են, և սակայն չեն կրցած յաջողցնել զանոնք պէտք եղած միջոցներէն զուրկ դանուած ըլլալուն համար, կը նրաւիրուին դիմել մեր գրասենեակը, Դալաթիա, Սլինայը խան, թիւ 6 գրասենեակը, ուր պիտի կարենան ամէն դիւրութիւն գտնել իրենց դատերուն յաջողութեան համար: Դատավարութեան համար հարկ եղած ծախքը պատրաստ ենք մեր կողմէն հատուցանելու, եթէ գանձելու պայմանաւ: 7—5

ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

ԱՂՋԿԱՆՑ ԵՐԿՐՈՐԴԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

(ԳՕԼԷՏ)

Գիշերօթիկ և ցերեկեայ, 13 տարուան կարգաւորեալ ընթացքով 3 տարի մանկապարտէզ, (երկսեռ) տարրական դասընթացք (երկսեռ) միջին դասընթացք (միայն աղջկանց), բարձրագոյն և երկրորդական հենգ տարուան ընթացքով (միայն աղջկանց):

Բազմաբնակ Պոլսեցի և գաւառացի ազգաւոր ծնողաց առաջարկին վրայ, Սկիւտար-Իսքէլէի կեդրոնին մէջ, օդասուն և բարձրադիր ընդարձակ, հոն յակապ և նորակառոյց Ատարոն էֆ. Պաղտասարեանի բնակարանը դոր գնած և հաստատուած ենք և բացած ենք մեր աղջկանց բարձրագոյն երկրորդական վարժարանը, ուր աղջկան և ընտանեկա ընթեր գաստիարակութիւն մը պիտի տրուի, ձեռնհաս և արդիւնաւոր հայ և օտարազգի ծանօթ ուսուցչաց և մարմնոր լեզուէ, խնամով պիտի ուսանգուին թուրքերէն: Ֆրանսերէն և անգլերէն լեզուները բոլորովին նոր և մանկավարժական գրութեամբ, ինչպէս նաև ուսանողական, ընտանեական և բնապատմական, աշխարհագրական և պատմական մասերը, դեղարուեստական, ձեռարուեստի դասերը, ձայնական և գործիքային երաժշտութիւն բաղձացուած եղանակաւ: Վարժարանը կը բացուի 1. Սեպտ.ին և դասախօսութիւնները կը սկսին նոյն ամսոյն 8ին Բ.. օր:

Կը հրաւիրուին Պատ. ծնողք և պաշտպանք մինչև 1 Սեպտ. դիմել արձանագրութեան համար Տնօրէնութեանս, որ ամէն օր մինչև կէս օր կը դանուի իր բնակարանը Սկիւտար Իսքէլէի, Գայսէրլի Օղլու փողոց թիւ 16: Պայմանք դիւրամատչելի: Հինգ աշակերտ դասարանները պիտի բացուին: Զանգաց օրերուն մասնաւոր հիւրընկալ կրնան հանդիսանալ:

Հիմնադիր-Տնօրէն

ՊԵՏՐՈՍ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

Երկրորդ տպագրութեամբ

"ՀԱՅՈՐԴԻՆԵՐԸ,,

(Ա. և Բ. շրջ.)

ԱՏՈՄ ԵԱՐՇԱՆԵԱՆԻ (Սիամանթօ)

Ինչպէս ծանուցած էինք, երկրորդ տպագրութեամբ մը հրապարակ ելաւ առաջին և երկրորդ շրջը Սիամանթօի «ՀԱՅՈՐԴԻՆԵՐ»ՈՒՆ, հրատարակութիւն Հայ Եղ. Դաշնակցութեան: Այս Ա. և Բ. շրջը կը պարունակէ հետեւեալ գլուխները.— Դարերու վրէժ, Հոգին ձայնը, Զոյնումին թափօրը, Անդրանիկ, Այրիւր Սերոբ, Խրիմեան Հայրիկ, Կովկաս, Ահաբեկիչներ: Կարդալ Հայորդիները՝ վայելել պիտի նշանակէ ամենաբարձր ազգանդով օժտուած դիւցազներգակ բանաստեղծ մը, որ մեր նոր գրականութեան փառքերէն մէկն է: Գին 5 դրշ.: Կեդրոնատեղի Առձբ դրատուն: Կը գտնուի բոլոր դրատուներն ալ:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

Ա. ԶԱՐՊՀԱՆԵԼԵԱՆ

ՎԱՌՈՒՆ (ՊՈՒԼԿԱՐՈՍ)

Մեր գրատունը կը գտնուի ամէն տեսակ դպրոցական և վիպական գրքեր և օրագրոյցներ, հայկական պատկերներ և քարտէր, նաև Մանգուսմ, Իտազկի, Սուրհանդակ, Արեւելք, Զիկ-Զակ, Մաղիկ, Կապոռ, Աւել, Բիւրակն թերթեր, նոյնպէս ամէն տեսակ գրծածուած նամակդրոշմներ: Որ և է տպագրք մեզ դրկողներէն պիտի խնդրենք պայմաններին ալ իմաց տան:

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ

ՀՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՑՍԷՐԵԱՆ

KAMER

ԼՈՒՍԻՆ

ԿԱՀԿԱՐԱՍԵԱՑ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

Ա. ԿԻՒԼՄԷԶԵԱՆ

Դալաթիա, Վայվոտա փողոց թիւ 4, Լօրանցօ խանի վրան:

Վերը նշանակուած հասցէով վաճառատանս մէջ կը գտնուին իրենց ձեւաւորութեամբ, տոկունութեամբ անբաղդատելի կարասիներ անօրինակ եւ անմրցելի գիներով: Գարդ այցելութիւն մը կը բաւէ համոզելու համար ամէնէն դժուարահաճ գնորդն անգամ:

ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ ԵՐԿՐԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՊԱՆՔԱՅԻՆ

ՆՈՐ ՑԱՆՑԱԳԻՐ

Կայս. կառավարութեան բարձր հովանիին տակ ապատանող գաղթականներու գեղեցման ծախքին համար Երկրագործական Պանքային կողմէ կազմակերպուած վիճակահանութիւնը այսուհետև ամէն ամսոյ սկիզբը պիտի կատարուի: Պարգեւ չը չանող տոմակները ամբողջ տարի մը պիտի կրնան մասնակցիլ վիճակահանութեանց: Ամբողջ տոմակներու արժէքին հարիւրին եօթանասունչորսիկը պարգեւներու և ամորթիներու պիտի յատկացուի: Ուստի սոյն վիճակահանութիւնը հանրօգուտ կերպով բարեփոխուած է: Նոր կազմակերպութեամբ տոմակներուն թիւը պիտի ըլլայ 250,000, և անոնցմէ 62,500 թիւ պարգև ու ամորթի պիտի չանին: Ինչպէս կ'երեւի ստորև հրատարակուած յայտագրէն, մեծ պարգեւը 12,000 ոսկի է, և ունկէ դա՝ երկու, երեք, չորս, հինգ և վեց հազար ոսկիի նպաստաւոր պարգեւներ ալ կան: Տոմակները զանազան ստորաբաժանումներ ունին. ամբողջ, կէս, մէկ քառորդ և մէկ ութերորդ: Ամբողջ տոմակին գին նշանակուած է օսմ. 2 ոսկի, կէսին՝ 1 օսմ. ոսկի, քառորդին կէս օսմ. ոսկի և մէկ ութերորդին՝ մէկ քառորդ օսմ. ոսկի: Տոմակ գնողներուն դիւրութիւն մը ըլլալու համար՝ կէս, քառորդ և մէկ ութերորդ տոմակներուն մէկ մասը չորս թիրամի յատուկ երեքական կարգի բաժնուած է: Ցեղչալ կատարելաւոր տոմակները՝ մէջիմիէն 19 դրուշի հաշուով՝ կէս տոմակներուն գինը 72 դրուշ է, մէջ քառորդինը՝ 36 դրուշ, իսկ մէկ ութերորդը՝ 18 դրուշ: Երկրագործական Պանքայի կեդրոնատեղիին և Կաուրլի գլուխը գտնուող մասնաճիւղին մեծաքանակ տոմակ գնողներուն հետեւեալ զեղչերը պիտի ըլլան. մէկ անգամին 10 ոսկիի տոմակ գնողներուն՝ %ին 7. մէկ տարուան ժամանակամիջոցին՝ 1001 ոսկիի տոմակ գնողներուն՝ %ին 8, 2001 ոսկիի տոմակ գնողներուն՝ %ին 9. 3001 ոսկիի տոմակ գնողներուն՝ %ին 10, և 10.001 ոսկիի տոմակ գնողներուն՝ %ին 12: Ներքորդ թիրաժը պիտի կատարուի 1324 Յուլիս 1ին, Հանրօգուտ Շինութեանի նախաբարութեան պաշտօնական մէջ, ի ներկայութեան Պանքայի Վարչական Խորհրդի անդամներուն, հաշուապալին և կնիքակոչեանց Սամսոնի և Օսմ. Կայս. Պանքայի կողմէ կարգուած պաշտօնեաներէ կազմուած մասնաւոր մարմնոյ մը:

1324 տարուան յատուկ երկրագործական Պանքայի վիճակահանութեան յայտագիր

Ա. ԹԻՐԱԺ (Մարտի սկիզբը) Հատ Ոսկին	100էն Հմդ.-ումը	Բ. ԹԻՐԱԺ (Ապրիլի սկիզբը) Հատ Ոսկին	100էն Հմդ.-ումը	Գ. ԹԻՐԱԺ (Մայիսի սկիզբը) Հատ Ոսկին	100էն Հմդ.-ումը
1	600000	1	300000	1	300000
1	200000	1	100000	1	100000
1	100000	3	40000	3	40000
2	40000	5	20000	5	20000
5	20000	15	10000	15	10000
15	10000	50	4000	50	4000
50	4000	275	400	275	400
275	400	3150	200	3150	200
3150	200				
3500	2170000	3500	1710000	3500	1710000

Դ. ԹԻՐԱԺ (Յունիսի սկիզբը) Հատ Ոսկին	100էն Հմդ.	Ե. ԹԻՐԱԺ (Յուլիսի սկիզբը) Հատ Ոսկին	100էն Հմդ.	Զ. ԹԻՐԱԺ (Օգոստոսի սկիզբը) Հատ Ոսկին	100էն Հմդ.
1	300000	1	300000	1	400000
11	100000	1	100000	1	100000
3	40000	3	40000	3	40000
5	20000	5	20000	5	20000
5	10000	15	10000	15	10000
50	4000	50	4000	50	4000
275	400	275	400	275	400
3150	200	3150	200	3150	200
3500	1710000	3500	1710000	3500	1810000

Է. ԹԻՐԱԺ (Սեպտ.ի սկիզբը) Հատ Ոսկին	100էն Հմդ.	Ը. ԹԻՐԱԺ (Հոկտ.ի սկիզբը) Հատ Ոսկին	100էն Հմդ.	Թ. ԹԻՐԱԺ (Նոյեմ.ի սկիզբը) Հատ ոսկին	100էն Հմդ.
1	400000	1	400000	1	400000
1	100000	1	100000	1	100000
3	40000	3	40000	3	40000
5	20000	5	20000	5	20000
15	10000	15	10000	15	10000
50	4000	50	4000	50	4000
275	400	275	400	275	400
1350	200	3150	200	3150	200
3500	1810000	3500	1810000	3500	1810000

Ժ. ԹԻՐԱԺ (Դեկտ.ի սկիզբը) Հատ Ոսկին	100էն Հմդ.	ԺԱ. ԹԻՐԱԺ (Յունվարի սկիզբը) Հատ Ոսկին	100էն Հմդ.	ԺԲ. ԹԻՐԱԺ (Փետր.ի սկիզբը) Հատ Ոսկին	100էն Հմդ.
1	200000	1	200000	1	500000
1	100000	1	100000	1	400000
2	40000	2	40000	1	300000
5	20000	5	20000	1	200000
15	10000	15	10000	10	100000
50	4000	50	4000	20	40000
3275	400	275	400	65	20000
150	200	3150	200	300	10000
				750	4000
				1250	800
				21600	200
3500	2070000	3500	2170000	24000	17020000

ՀԱՍՈՑԹ

	Ոսկին 100էն
Իւրքանչիւրը երկու օսմ. ոսկիի արժէքով շրջաբերութեան հանուած երկու հարիւր յիսուն հազար տոմակներուն փոխարժէքը	50,000,00
	50,000,000

ԾԱԽՔ

	Ոսկին 100էն
Շահող թիւերուն համար տրուելիք հարիւրին 75ը	37,510,000
Գաղթականներու ցան նաժանդամին պարգեւած հարիւրին 17ը	8,500,000
Գեղեցիկ և վարչութեան ծախքերուն փոխարժէքը եղող հարիւրին 8ը	3,990'000
	50,000,000

ԵԹԷ Կ'ՈՒԶԷՔ

ԸՂԷԱԼ ՇԻՐԷ, ԲԱՐԵԶԵՒ ՈՒ ՎԱՃԵԼՈՒՉ

ԵԹԷ Կ'ՈՒԶԷՔ

ՀԱԴՈՒԻԼ ԱԺԱՆ, ՏՈԿՈՒՆ ՈՒ ՁԵՌԱՒՈՐ

ԵԹԷ Կ'ՈՒԶԷՔ

ԱՑՍ ԱՄԷՆԸ

ԴԻՄԵՑԷՔ

Մ. ԵՒ Կ. ՇԱՀՆԱԶԱՐԵԱՆ ԵՂԲԱՐՑ

ԿԵՐՊԱՍԵՂԻՆԱՑ ԴԵՐՁԱԿԱՏՈՒՆԸ

Կ. Պոլիս Մեծ Շուկայ ժամագործներու մէջ Զուխանի խանին տակ թիւ 6-8

ՈՒՐ

Զմեռուան և հարսանեկան հանդէսներու առթիւ դուռ Անգլիական կերպասներ հասած ըլլալով, բոլոր դժուարահաճ յանախորդներն իսկ կը գոհացուին խղճամիտ աշխատութեամբ և գործաւորութեամբ:

Ամէն անոնք որ բալիօյի, բարբսիւի, գոսթիւմի, բանիալօրի և ֆանթէկի ժիլէներու պէտք ունին և կը փափաքին առաջնակարգ Անգլիական կերպասներով պատրաստուած հագուստներ ունենալ, թող դիմեն Շահնազարեան եղբարց կերպասեղինաց վաճառատունը, ուր բացառիկ զեղչով պիտի վաճառուին ամէն տեսակ կերպասներ, որոնց հետքը իսկ կարելի չէ գտնել ուրիշ տեղ:

Սոյն կերպասեղինաց վաճառատան մէջ ոչ-Անգլիական կերպաս մը գտնողին մէկ գոտաւիմցու նուէր պիտի տրուի առանց փոխարինութեան. ահա ուրեմն առիթ մը՝ որմէ փափաքողը կրնան օգտուիլ:

Փոխանակ մինչև Բերա երթալով ճամբու ծախք ընելու և 60 % տուր գինով Անգլիական ապրանք գնելու, բաւական է դիմել վաճառատունս գտնելու համար ամէն տեսակէ ճաշակաւոր ընտիր և տոկուն Անգլիական ապրանքներ:

ՇԻՐԷ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՁԵՂՔ 30—4

ՓԱԼԱԳԱՇԵԱՆ ԱՂՋԿԱՆՑ ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԼԵԶՈՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԵՒ ՑԵՐԵԿԵԱԼԵ

Կ. ՊՈԼԻՍ, ԳԱՍԲԳԻՒՂ, ՄԷՋԱՀԻՐՏԱՄ ՃԱՍՏԻԼԻՍ

9 ՐԴ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆ

Բանիմաց ծնողաց գնահատման և քաջալերութեան մէջ՝ Վարժարանս անսասփան կը շարունակէ իր ընթացքը արդիւնաւորապէս, իբրև իր տեսակին մէջ միակ ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ հաստատութիւնը Աղջկանց խնամեալ և հիմնական կրթութեանը նուիրուած, Լեզուագիտական և Գեղարուեստական ուղղութեամբ:

Վարժարանս հաստատուած է նորագոյն լայնարձակ և օդասուն շէնքի մը մէջ, որ իր ներքին բաժանումներովը և օդաւէտ դիրքով ալ դպրոցական ամէն յարմարութիւն կը մատչէ իր մէջ, Գիշերօթիկ և Ցերեկեայ աշակերտուհեաց հանգստաւէտութեան և առողջապահիկ ամէն պայման լրացնելով:

ԱԶԳԱՑԻՆ ուսումներէ և գիտական անհրաժեշտ ծանօթութիւններէ զատ, հիմնական կերպով կ'ուսանցուին Հայերէն, Ֆրանսերէն, Անգլերէն եւ Թուրքերէն լեզուները, ձեռամբ մասնագէտ ուսուցչներու և ուսուցչուհիներու, գրծնական կեանքի արդի պահանջումներուն համապատասխան կերպով և դիւրաւոյց մեթոտներով:

Մասնաւոր խնամքի և հոգածութեան առարկայ է Ցիր մնաներէն և Անգլիերէն լեզուաց Խօսակցութիւնը (բուաքիֆ): Ցատուկ խնամքով կ'ուսանցուին նաև Գծագրութիւն, Առանձին Տնտեսութիւն, Կար ու Ձև, Ասեղնագործութեան զանազան տեսակները (ձեռքով և մեքենայով), Ձայնական և Գործիական Երաժշտութիւն, մասնաւորապէս ԴԱՇՆԱԿ և ՁԻՒԹԱԿ:

Գիշերօթիկներու համար ԿԱՏԱՐԵԱԼ ՍՆՈՒՆԴ և ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԱՆԹԵՐՈՒ ԽՆԱՄՔ: Աշակերտաց վերամուտը անգի պիտի ունենայ Սեպտ. 1 Բ.:

Տեսչուհի ՀԻՒՐԻԻԿԵԱՆ ՓԱԼԱԳԱՆՇԵԱՆ

Հիմնադիր-Տնօրէն Ե. Գ. ՓԱԼԱԳԱՆՇԵԱՆ

ՏՈՔԹ. Ս. ԱՐՁՈՒԵԱՆ

Բժիշկ—Մանկաբարձ, վկայեալ Գաղղիոյ Նանսիի համալսարանէն

Մանօթ իր տասնամեակ տարիէ ի վեր գործունէութեամբ բժշկական ասպարէզին մէջ, մեկնած էր վերջերս Եւրոպա ուսումնասիրելու գիտական նորութիւնները Բարիզի, Նանսիի, Սդրազպուրգի և Վիեննայի հիւանդանոցները և նշանաւոր բրօֆէսօրներուն հետ մէկտեղ բժշկական զանազան հարցերու վրայ կարծիքներ փոխանակելով, այս անգամ կ. Պոլիս դարձած է:

Կը դարմանէ նորագոյն սեռականներով իր masso-vibrator-électric գործիքով գլխացաւը, ատամոքի, աղեաց, արգանդի և prostate գէնթանէզիք եւ թթամաբ— պասուրը, բոլոր անդամալուծութիւնները, paralysie և անոնցմէ յառաջ եկած տկարութիւնները:

Վերջնայի Prof. Fingerի դրութեամբ գաղղիական ախտը և ջերմամզուիչները և անոնց հետեւանքները:

Micro-phonendoscope և microscopeական քննութիւններուն վրայ յենլով, թոքի սրսի, արեան հիւանդութիւնները, թիֆօն, ջերմը, սեղը քննելով երիկամունքները. վերջապէս ատամոքի հեղուկը և աղտոտութիւնը (coprologie) քննելով, ընդհանուր հիւանդութիւնները կը դարմանէ:

Հիւանդ կ'ընդունի 6էն 9 (Ը. Թ.) իր բնակարանը, 15 թիւ. Բանկալթի, Պէօյիւքտէրէ Ճատէսի: Գիւղացիներէն և Պոլսէն դիտական հարցումներուն համար դիմող բժիշկներուն ձրիապէս կը պատասխանէ հանոյքով:

Տոքթ. Արզումեան էֆ. քիչ ատենէն Clinique ambulatoire internationale անունով կեդրոն մը դարմանատուն մը պիտի հիմնէ, ուր մասնագէտ բժիշկներու օժանդակութեամբ գործողութիւններ պիտի կատարուին: 20—8

ՎԻՆԸՐ

ՊԱՆՔ ՖԷՐԱՅՆ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 100,000,000 քուռօն ամբողջովին վճարուած.

ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 37,300,000 քուռօն

Հաստատուած 1869ին կեդրոնատեղին Վիեննա, 12 գրասենեակներ ունի այդ քաղաքին զատ նոյն շրջանակներուն մէջ:

Մասնաճիւղեր՝ Բրակայի, Կրացի, Պրունի, Օսիկի, Բէյքայի, Լէմպերկիի-Զերնովիցի, Գլակէնֆուրդ